

Algemeen ambtsbericht Ethiopië

juli 2003

Directie Personenverkeer, Migratie- en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken

070-348 56 12

29 juli 2003

	Inhoudsopgave	<i>Pagina</i>
1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Basisgegevens	5
2.1.1	Land en volk	5
2.1.2	Geschiedenis	5
2.1.3	Staatsinrichting	12
2.2	Politieke ontwikkelingen	13
2.3	Veiligheidssituatie	19
2.4	Sociaal-economische situatie	23
3	Mensenrechten	26
3.1	Juridische context	26
3.1.1	Internationale verdragen en protocollen	26
3.1.2	Nationale wetgeving	26
3.2	Toezicht	26
3.3	Naleving en schendingen	27
3.3.1	Vrijheid van meningsuiting	27
3.3.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	30
3.3.3	Vrijheid van godsdienst	36
3.3.4	Bewegingsvrijheid	37
3.3.5	Rechtsgang	38
3.3.6	Arrestaties en detenties	39
3.3.7	Mishandeling en foltering	40
3.3.8	Verdwijningen	41
3.3.9	Buitengerechtelijke executies en moorden	41
3.3.10	Doodstraf	42
3.4	Positie van specifieke groepen	42
3.4.1	Vrouwen	42
3.4.2	Minderjarigen	44
3.4.3	In Ethiopië woonachtige personen van (gedeeltelijk) Eritrese afkomst	45
3.4.4	Etnische groepen en minderheden	48
3.4.5	Dienstweigeraars en deserteurs	49
3.4.6	Mensenrechtenschenders uit de tijd van de DERG	49
3.4.7	Homoseksuelen	51
4	Migratie	52
4.1	Migratiestromen	52
4.2	Minderjarigen	53
4.3	Activiteiten van internationale organisaties	54
4.4	Beleid andere Europese landen	54
5	Samenvatting	56

Bijlagen

Bijlage I Landkaart van Ethiopië

Bijlage II FGM per etnische groep

Bijlage III FGM per type per regio

1 Inleiding

In dit algemene ambtsbericht wordt de huidige situatie in Ethiopië beschreven voorzover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Ethiopië en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Ethiopische asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in Ethiopië (laatstelijk 15 maart 2002). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van medio maart 2002 tot en met juni 2003.

Dit ambtsbericht is deels gebaseerd op informatie van openbare bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst.

Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordigingen in Ethiopië en in EU-lidstaten aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag.

In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar dergelijke bronnen zijn vermeld, is de tekst in veel gevallen ook gebaseerd op informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en sociaal-economisch gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een overzicht van de geschiedenis van Ethiopië. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Ethiopië opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Ethiopië geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Ethiopië partij is, komen de mogelijkheden van toezicht aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Tot slot wordt de positie van specifieke groepen belicht.

In hoofdstuk vier komen de opvang van binnenlands ontheemden en van minderjarigen, het beleid van een aantal andere Europese landen inzake asielzoekers uit Ethiopië en activiteiten van internationale organisaties, waaronder de UNHCR, aan de orde.

Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk vijf.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk¹

De Federale Democratische Republiek Ethiopië is gelegen in de Hoorn van Afrika, tussen Somalië in het oosten, Kenia in het zuiden, Soedan in het westen en Eritrea en Djibouti in het noorden. Het aantal inwoners wordt geschat op ruim 67 miljoen, verdeeld over minstens 80 etnische groepen, waarvan de belangrijkste zijn: Oromo (35%), Amharen (28%), Sidamo (9%), Tigrayers (7%), Shankella (6%), Somali (6%) en Afar (4%). Deze groepen spreken elk hun eigen moedertaal. Amhaars is de officiële taal op nationaal niveau, dat wil zeggen dat die taal in de overheidscommunicatie wordt gebruikt. Het is samen met Tigrinya en soms Engels ook de voertaal die door de bevolking gebruikt wordt indien men niet dezelfde moedertaal spreekt.² In verschillende regio's heeft het Amhaars als officiële taal plaatsgemaakt voor de dominante regionale taal, op basis van het beginsel van etnisch federalisme (zie ook § 3.4.4 Etnische groepen en minderheden).

Historisch gezien wordt de kern van Ethiopië gevormd door het vooral door Amharen bewoonde centrale hoogland. Pas in de 19^e eeuw werd het land door veroveringen uitgebreid tot de huidige omvang, waardoor vele andere etnische groepen deel gingen uitmaken van Ethiopië. Behalve langs etnische scheidslijnen kan de bevolking worden ingedeeld in verschillende religieuze gemeenschappen, met name moslims (45%), Ethiopisch Orthodoxe christenen (35%), andere christenen (10%) en animisten (10%).³ Het christendom is dominant in de noordelijke regio's Tigray en Amhara, terwijl de islam in de zuidelijke regio's Somali en Oromiya de voornaamste godsdienst is. De bevolking leeft voor een belangrijk gedeelte van de landbouw.

Een landkaart is opgenomen in bijlage I.

2.1.2 Geschiedenis⁴

Op een periode van vijf jaar (van 1936 tot 1941) onder Italiaans bestuur na, is Ethiopië de oudste onafhankelijke staat van Afrika, en één van de oudste ter

¹ Ontleend aan CIA, *World Fact Book* (2002)

² www.etnologue.com

³ Volgens oudere gegevens uit 1994 van het Ethiopische bureau voor statistiek is de verdeling: orthodoxe christenen 50%, moslims 33%, protestanten 10%, traditionele godsdiensten 5%

⁴ Grotendeels ontleend aan *Africa South of the Sahara 2002* (2003), pp. 382-389

wereld. Hieronder wordt in vogelvlucht de moderne geschiedenis van Ethiopië tot het begin van de verslagperiode weergegeven.

Tot 1974: het keizerrijk

Het jaar 1855 markeert het begin van de moderne periode van het Ethiopische keizerrijk. Sinds dat jaar kende het land een centraal gezag en een feodaal systeem van met name Amhaarse grootgrondbezitters en Oromo pachters. Met name de in 1930 gekroonde keizer Haile Selassie heeft veel bijgedragen aan de modernisering van de staat. Hij voerde een nieuw muntstelsel, een nieuw burgerlijk wetboek, een moderner onderwijssysteem en algemeen kiesrecht in. Het feodale systeem werd evenwel vrijwel ongemoeid gelaten. De modernisering van landbouw en industrie kwam niet van de grond en er groeide ontevredenheid over de ‘amharisering’ van de overheid en het onderwijs. Een en ander had verzet tegen het centrale gezag tot gevolg, dat in 1974 tot de afzetting van de keizer door het leger leidde.

Hoewel verschillende keizers de Italianen, die koloniale plannen hadden met Ethiopië, grotendeels op een afstand hadden weten te houden, had Italië in 1896 de macht over het noorden van het rijk gekregen, waar de kolonie Eritrea werd gecreëerd. In 1952 is Eritrea ondergebracht in een federatie met Ethiopië, en in 1962 is Eritrea een Ethiopische provincie geworden.

1974-1991: DERG

Het machtsvacuüm dat ontstond door de internering van de keizer werd opgevuld door de Voorlopige Militaire Administratieve Raad, beter bekend onder het Amhaarse acroniem DERG. De grondwet werd buiten werking gesteld en het parlement werd ontbonden. In 1977 werd de voorzitter van de DERG, Mengistu Haile Mariam, het nieuwe staatshoofd van Ethiopië. Deze trachtte zijn macht te consolideren, onder meer door openlijke oppositie te verbieden. Politieke tegenstanders werden vervolgd. Tijdens deze periode, bekend als de Rode Terreur, werden tienduizenden mensen vermoord en ontvluchtte een veelvoud daarvan het land. Ethiopië werd omgevormd tot een socialistische volksrepubliek, waarbij grote bedrijven, bezittingen van de Ethiopische Kerk en grootgrondbezit genationaliseerd werden. In 1984 werd de *Workers Party of Ethiopia* (WPE) opgericht en werden alle andere politieke partijen verboden. Mengistu werd in 1987 gekozen tot de eerste president van de Democratische Volksrepubliek Ethiopië, onder een op Sovjet-leest geschoeide grondwet. Diverse etnische groepen kwamen hiertegen in gewapend verzet, hetgeen uiteindelijk leidde tot de val van het Mengistu-regime. In mei 1991 marcheerde de overkoepelende verzetsorganisatie *Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front* (EPRDF) Addis Abeba binnen. Het EPRDF bestond uit een aantal, op etnische basis georganiseerde, verzetsbewegingen, waarvan het *Tigray People's Liberation Front* (TPLF) de belangrijkste was (zie over de huidige samenstelling van het EPRDF in 3.3.2).

Vanaf 1991: EPRDF

De voorzitter van het EPRDF, Meles Zenawi, werd na het vertrek van Mengistu benoemd tot staatshoofd ad interim en er werd een staatsraad ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van de op etniciteit gebaseerde partijen. Het land werd ingedeeld in twaalf regio's en twee speciale administratieve gebieden,⁵ teneinde de belangrijkste etnische groepen meer bestuurlijke zelfstandigheid te geven. Het *Eritrean People's Liberation Front* (EPLF) nam geen deel aan de overgangsregering en vormde een eigen Eritrese regering. Dit onafhankelijkheidsstreven van Eritrea werd door het EPRDF gesteund. Eritrea werd uiteindelijk in 1993, na een referendum onder Eritreërs in en buiten het land, onafhankelijk. Tot het uitbreken van het grensconflict in mei 1998 waren de betrekkingen tussen de twee landen goed te noemen.

De eerste verkiezingen onder het nieuwe bewind, in juni 1992, werden geboycot door het *Oromo Liberation Front* (OLF) en een aantal kleinere oppositiepartijen. Er waren spanningen ontstaan tussen het OLF en het EPRDF als gevolg van de oprichting door het EPRDF van de *Oromo People's Democratic Organization* (OPDO), nadat het OLF geweigerd had deel te nemen in het EPRDF. Het OLF weigerde aan de overgangsregering deel te nemen en trok zich terug uit de staatsraad, waar het tot dan toe twaalf zetels had bezet. Het OLF is thans nog immer actief, met name in het zuiden en westen van de huidige regio Oromiya (zie verder hieronder en onder 3.3.2).

De verkiezingen van juni 1992 voor het lokale bestuur en van juni 1994 voor een Grondwetgevende Vergadering leverden een vrijwel monopoliepositie op voor de in het EPRDF verenigde partijen (zie 3.3.2). De door deze vergadering opgestelde nieuwe grondwet trad in december 1994 in werking. In mei en juni 1995 volgden parlamentsverkiezingen. Aan deze verkiezingen deden 49 politieke partijen mee (de in het EPRDF verenigde partijen inbegrepen). Een groot aantal oppositiepartijen nam evenwel geen deel aan de verkiezingen, waaronder het OLF, de *All-Amhara People's Organisation* (AAPO) en de *Coalition of Alternative Forces for Peace and Democracy in Ethiopia* (CAFPDE), die de regering van intimidatie beschuldigden. Het EPRDF verwierf op nationaal en regionaal niveau de meerderheid. In augustus 1995 werd Meles Zenawi tot minister-president benoemd.

In kabinet en parlement was een representatieve etnische doorsnede van de Ethiopische bevolking vertegenwoordigd. Conform de grondwet streefde het

⁵ Na een fusie van vier regio's bleven na 1994 nog negen regio's en de twee speciale administratieve gebieden, te weten Addis Abeba en Dire Dawa, over.

EPRDF ernaar de angst van minderheden voor mogelijke overheersing van een bepaalde bevolkingsgroep weg te nemen. Overheidsfuncties werden echter in toenemende mate bezet door Tigrayers, die het EPRDF overigens vanaf het begin hadden gedomineerd. Vanaf 1995 werd de regering in toenemende mate bekritiseerd over de behandeling van politieke opposanten, waaronder journalisten.

Behalve met het gewapend verzet van het OLF, kreeg de regering ook te maken met de islamitisch fundamentalistische beweging *Al Ittihad al Islamia*. In de afgelopen jaren heeft het leger diverse malen invallen gedaan tot ver op Somalisch grondgebied, gericht tegen deze groepering. Het EPRDF toonde zich bevreesd voor een 'omsingeling' door islamitisch fundamentalistische staten.

De relatie met Eritrea verslechterde toen dat land in november 1997 zijn eigen munteenheid invoerde, waardoor de handel met Ethiopië werd verstoord. Deze kwestie, alsmede een sluimerend grensconflict, zou de aanleiding geweest zijn voor militaire acties van Eritrea tegen Ethiopië in mei 1998. Volgens Eritrea was de aanleiding evenwel dat Ethiopische troepen al sinds medio 1997 de Eritrese grenzen hadden overschreden. Het conflict escaleerde tot een grootschalige oorlog tussen beide landen, die ruim twee jaar zou duren.

De oorlog bereikte een climax in mei 2000, toen Ethiopische troepen een massaal offensief inzetten. De troepen drongen door tot ruim 40 km op het grondgebied van Eritrea. In reactie hierop nam de VN-veiligheidsraad op 13 mei 2000 Resolutie 1297 aan, waarin de hervatting van de vijandelijkheden werd veroordeeld en de strijdende partijen werden opgeroepen deze onmiddellijk te staken. Toen hieraan na drie dagen geen gehoor werd gegeven, werd unaniem tot een wapenembargo tegen beide landen besloten (Resolutie 1298).

Op 25 mei 2000 slaagde Ethiopië erin om de bijna twee jaar eerder door Eritrea bezette gebieden bij Zala Ambessa te heroveren. Het offensief bleef hier echter niet toe beperkt, ondanks hervatting van (indirecte) onderhandelingen. Eerst nadat Ethiopië zijn militaire doelen bereikt achtte, ging men akkoord met een door de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE)⁶ opgesteld, aan de nieuwe realiteit aangepast vredesplan. Op 18 juni 2000 werd in Algiers een overeenkomst getekend tussen beide landen, die een (voorlopig) einde maakte aan de vijandelijkheden. De overeenkomst stipuleerde onder meer een onmiddellijk staakt-het-vuren, terugtrekking van het Ethiopische leger tot achter de grenzen van mei 1998 en de creatie van een bufferzone van 25 km langs de grens aan Eritrese zijde, waar een internationale vredesmacht (UNMEE) zou worden gestationeerd die de naleving van de overeenkomst moest bewaken.

⁶

Sinds juli 2002 is de OAE vervangen door de Afrikaanse Unie (AU)

De regionale en federale parlementsverkiezingen van 14 mei 2000 gingen ondanks het conflict met Eritrea en de op dat moment net uitgebroken gevechten gewoon door.⁷ De verkiezingen werden gemarkeerd door incidenten, met name in de zuidelijke regio's. Daarentegen was de campagne verrassend open en er was een ruim aanbod van op radio en TV uitgezonden debatten. Ook de kranten lieten een krachtig oppositiegeluid horen. De verkiezingsuitslag gaf weliswaar de te verwachten meerderheid voor het EPRDF te zien, maar de oppositie won niettemin terrein. Over het algemeen spraken waarnemers van vooruitgang ten opzichte van de verkiezingen van 1995 en van een zekere liberalisering van de politieke situatie.

In september 2000 nam de VN Veiligheidsraad Resolutie 1320 aan, waarin tot stationering van een vredesmacht, de *UN Mission in Ethiopia and Eritrea* (UNMEE), besloten werd. Mede dankzij deze internationale bereidheid en na maanden van diplomatieke druk van de VN, de VS en de OAE bereikten Ethiopië en Eritrea tenslotte op 12 december 2000 te Algiers een vredesakkoord, dat het formele einde van de oorlog markeerde.

Het vredesakkoord bestaat uit drie componenten:

- De instelling van een onafhankelijk lichaam, benoemd door de OAE, dat de oorzaken van de oorlog moet onderzoeken;
- de instelling van een neutrale Grenscommissie (*Boundary Commission*) die een definitieve en bindende definitie van de betwiste grens moet formuleren. Beide landen hebben elk twee leden in de commissie mogen benoemen;
- de instelling van een claimscommissie (*Claims Commission*), die claims ten aanzien van schade aan eigendommen alsook ten aanzien van deportaties moet onderzoeken. De arbitrage door deze commissie, waarvan de leden door beide landen zelf zijn benoemd, is eveneens bindend. De commissie zetelt in Den Haag.

De Claimscommissie is sinds het voorjaar van 2001 operationeel. Door beide landen, Ethiopië en Eritrea, worden verschillende typen claims onderscheiden:

- claims van krijgsgevangenen;
- claims van personen die ten gevolge van het conflict met Eritrea ontheemd zijn geraakt. Deze claims hebben vooral betrekking op de regio's Tigray en Afar;
- claims van personen die gedeporteerd zijn uit Eritrea (vanwege hun Ethiopische afkomst) en Ethiopië (van Eritrese afkomst);
- algemene financiële schadeclaims;
- havenclaims.

⁷

In de regio Somali en in enkele zones in de zuidelijke regio SNNPR werden de verkiezingen echter uitgesteld als gevolg van de voedselschaarste resp. wegens politieke incidenten.

Er is een schema opgesteld voor het behandelen van de verschillende typen claims. In de loop van het proces wordt een tweetal fasen onderscheiden, namelijk een fase van de bepaling van de tenlastelegging, en een fase van de bepaling van de hoogte van de compensatie.

De tijdens het staakt-het-vuren overeengekomen bufferzone, de *Temporary Security Zone* (TSZ), werd formeel ingesteld in april 2001. UNMEE verklaarde dat beide partijen hun troepen volledig uit de TSZ hadden teruggetrokken, al vonden er nog wel kleine incidenten plaats over vee dat door Ethiopische herders de TSZ ingestuurd werd. Beide partijen bleven doorgaan met elkaar te beschuldigen van schending van het vredesakkoord.

Nasleep van de oorlog

Het sluiten van het vredesakkoord vormde de opmaat voor een aantal binnenlands politieke ontwikkelingen. In de eerste plaats kwam een scheuring binnen het Ethiopische leiderschap aan het licht, meer in het bijzonder binnen het *Tigray People's Liberation Front* (TPLF), de dominante factie in de regeringspartij EPRDF. Het gaat hierbij in wezen om twee vleugels. Aan de ene kant de groep van minister-president Meles Zenawi (de Paleis-groep); aan de andere kant de groep rondom Seye Abraha (de Mekele-groep). De Mekele-groep staat een hardere lijn voor jegens Eritrea. Bovendien pleitte de Mekele-groep voor een sterkere rol van partij en staat en voor het langzamer doorvoeren van de voorgestane politieke en economische liberalisering. De 12 leden van de Mekele-groep werden in maart 2001 van hun functies ontheven en lijken politiek gemarginaliseerd.⁸ Abraha werd zelfs gearresteerd op beschuldiging van corruptie. Het EPRDF nam een verklaring aan waarin deze dissidente TPLF-factie hard werd veroordeeld.

In de periode tussen maart en augustus 2001 duurde de openlijke verdeeldheid voort. Een campagne van 'politieke vernieuwing' en een anti-corruptie campagne gingen van start, waarbij met name politieke tegenstanders van de premier van corruptie werden beschuldigd en in een drietal gevallen gearresteerd. Opvallend was dat van corruptie beschuldigde personen niet meer op borgtocht konden worden vrijgelaten. De wetwijziging die dit mogelijk maakte, werd in juni 2001 in recordtempo door het (door het EPRDF gedomineerde) parlement bekrachtigd. Voorts werd een aanzienlijk aantal gezagsdragers vervangen, waaronder de president van de regio Tigray (geografisch de machtsbasis van de regeringspartij).

De politieke ontwikkelingen leidden ook tot verdeeldheid in de Oromo-partij binnen het EPRDF, de OPDO. Steun van de Oromo, kwantitatief de grootste etnische groep in Ethiopië, is van groot belang voor het overleven van het EPRDF. Het bovengenoemde proces van 'politieke vernieuwing' (lees: de zuivering van de

⁸

Twee van de 12, Hassan Shifa en Abbay Tshehaye, keerden na openlijke zelfkritiek terug in het Centraal Comité van de EPRDF

partijtop van tegenstanders van Meles) leidde tot de vlucht (dan wel, zoals de meeste media het noemden, het overlopen) naar het buitenland van een aantal prominente OPDO-politici. De verdeeldheid in het Oromo-kamp moet worden gezien als een machtsstrijd tussen aanhangers van premier Meles aan de ene kant en voorstanders van een meer onafhankelijke, tegen dominantie door het TPLF gekante lijn aan de andere kant.

In februari en maart 2001 hadden districts- (woreda) en subdistricts- (kebele) verkiezingen plaatsgevonden, die volgens waarnemers de nodige gebreken hadden vertoond, met name voorafgaand aan de respectievelijke verkiezingsdagen. Er werd gesproken van een verslechtering ten opzichte van de verkiezingen van mei 2000. De onregelmatigheden tijdens de kebele-verkiezingen in februari 2001 waren aanleiding voor oppositiepartijen als AAPO, EDP, en ONC om niet mee te doen aan de woreda-verkiezingen in maart 2001. De politieke onrust was aanleiding om de verkiezingen in de zuidelijke regio, *Southern Nations, Nationalities and Peoples Region* (SNNPR), uit te stellen tot december 2001 en de verkiezingen in de regio's Somali, Gambella en Beneshangul tot nader order.

Naast ontwikkelingen binnen de politieke partijen ontstond in Ethiopië openlijk breder maatschappelijk protest. In januari 2001 organiseerde de *Ethiopian Democratic Party* (EDP), gesteund door vijf andere oppositiegroeperingen, een demonstratie in Addis Abeba tegen de inhoud van het vredesakkoord. Ofschoon het protest vreedzaam verliep, vormde het de opmaat voor maatschappelijke onvrede die in de maanden erna aan de oppervlakte zou komen.

In april 2001 brak een studentenprotest uit op de campus van de universiteit van Addis Abeba. Aanvankelijk waren de studenteneisen niet politiek van aard; ze hadden met name betrekking op de gang van zaken op de universiteit. Toen de politie ingreep escaleerde het protest evenwel en kreeg het conflict een meer politiek karakter. De woede van de studenten richtte zich tegen het bewind in het algemeen en werd overgenomen door ontevreden jongeren buiten de universiteit. Dit leidde tot ernstige rellen en plunderingen, waartegen de politie met excessief geweld optrad. Hoewel de autoriteiten benadrukten dat de studentenprotesten door relschoppers waren aangegrepen om te plunderen, namen zij de gelegenheid te baat om (vermeende) politieke opposenten aan te pakken.⁹

In contrast tot deze negatieve ontwikkelingen, werd in mei 2001 een aantal prominente Oromo-activisten vrijgelaten, dat jaren in detentie had doorgebracht. Die vrijlating vond plaats op last van de rechter en is volgens sommigen een indicator van de toenemende onafhankelijkheid van de rechterlijke macht.

⁹

Meer dan honderd leden van de *Ethiopian Democratic Party*, de *All Amharic People's Organisation*, en anderen werden gearresteerd (zie ook § 3.3.1).

2.1.3 Staatsinrichting

Zoals reeds opgemerkt dateert de huidige grondwet uit 1994. Een belangrijk element van deze grondwet is de federale structuur van Ethiopië. Het land is verdeeld in negen deelstaten of *keelils*¹⁰ (in dit bericht regio's genoemd), die in theorie, conform artikel 39 van de grondwet, het recht hebben om zich af te scheiden. De grondwet legt een aanzienlijke uitvoerende en wetgevende bevoegdheid bij de regio's, die elk een eigen constitutie¹¹, regering en parlement hebben. Elke regio kent een administratieve indeling in *woreda's* (in de tijd van de DERG *keftegna's* genaamd), die op hun beurt weer zijn ingedeeld in kleinere eenheden (*kebeles*). Behalve de negen regio's kent het land nog twee aparte administratieve eenheden, Addis Abeba en Dire Dawa. De regering voert een beleid van decentralisatie, waarop in § 2.2 Politieke ontwikkelingen verder zal worden ingegaan.

De scheiding der machten is als volgt vormgegeven:

De wetgevende macht op federaal niveau ligt bij de twee kamers van het parlement: de 548 leden tellende *Council of People's Representatives*¹², die eens per vijf jaar direct wordt gekozen, en het 130 leden tellende *House of Federation*, dat deels direct door de bevolking, deels door de regionale parlementen (*Regional Councils*) wordt gekozen;

De nationale uitvoerende macht wordt gevormd door een regering bestaand uit een minister-president en zijn Raad van Ministers. De minister-president is tevens opperbevelhebber van de strijdkrachten. De minister-president selecteert zijn ministersploeg. De president, die een ceremoniële rol heeft, wordt niet direct maar door het parlement gekozen;

De rechterlijke macht bestaat op federaal niveau uit de *Federal Courts of First Instance*, de *Federal High Court* en de *Federal Supreme Court*. Deze rechtbanken zijn bevoegd om recht te spreken in gevallen die de grondwet, federale wetgeving of internationale verdragen betreffen. Op regionaal niveau bestaan de *Regional First Instance Courts* (ook *woreda-courts* genoemd), de *Regional High Courts* en de *Regional Supreme Courts*, die rechtspreken op grond van de regionale wetgeving. Op het administratieve niveau daaronder bestaan nog *Zonal Courts*. Voor moslims bestaan er voorts shari'a-rechtbanken, die rechtspreken in familierechtelijke zaken (mits beide partijen hiermee instemmen). Daarnaast bestaan er militaire rechtbanken, die rechtspreken op grond van het militair strafrecht. De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht wordt in de grondwet gegarandeerd. De grondwet voorziet

¹⁰ Te weten: Tigray, Afar, Amhara, Oromiya, Somali, Benishangul, Gambella, Harar en Southern Nations, Nationalities and Peoples Region (SNNPR)

¹¹ Deze regionale grondwetten zijn gebaseerd op de federale grondwet, inclusief mensenrechten, rechtspraak, politieke vrijheden van etnische minderheden etc.

¹² Bij vertrek uit de *Council of People's Representatives* wordt een vertegenwoordiger niet vervangen tot de volgende verkiezingen. Verkiezingen vonden voor het laatst plaats in 2000.

voorts in waarborgen ter handhaving van de rechtszekerheid en ter bescherming van de mensenrechten. De praktijk wordt beschreven in § 3.3 Naleving en schendingen.

Twee kenmerkende begrippen voor de Ethiopische staat zijn Revolutionaire Democratie en Etnisch Federalisme. Revolutionaire Democratie verwijst naar de EPRDF-coalitie en naar het doel van verwezenlijking van een markteconomie die ten goede komt aan de bevolking als geheel. De term wordt vooral gebruikt als propagandaterm in onrustige tijden. Met Etnisch Federalisme wordt bedoeld dat iedere bevolkingsgroep het recht heeft zijn eigen identiteit te waarborgen. Om hieraan uitvoering te geven zijn de regio's op etnische basis ingedeeld. Elk volk in Ethiopië heeft het recht op zelfbeschikking, inclusief afscheiding van de Ethiopische staat.¹³

2.2 Politieke ontwikkelingen

In deze paragraaf zal allereerst worden ingegaan op het vredesproces en de demarcatie van de grens tussen Ethiopië en Eritrea. In het kader van het vredesproces zal ook de voortgang van de werkzaamheden van de claimscommissie beschreven worden.

Vervolgens zal ingegaan worden op de binnenlandse politieke situatie, waarin de ontwikkelingen rond politieke tegenstanders van de regering aan bod komen en ingegaan wordt op de toename van het aantal conflicten tussen bevolkingsgroepen onderling. Daarna zal kort aandacht besteed worden aan verkiezingen en het decentralisatieproces. Tot slot zal kort ingegaan worden op de buitenlandse betrekkingen van Ethiopië buiten die met Eritrea.

Vredesproces

In april 2002 deed de Grenscommissie uitspraak over de grens tussen Ethiopie en Eritrea. De voorbereidende werkzaamheden voor demarcatie in het veld, zoals het maken van de kaarten met grenspalen en ontminningsactiviteiten, zijn in de verslagperiode opgestart. Pas in april 2003 werd begonnen met de demarcatie. Verwacht wordt dat het demarcatieproces op zijn vroegst in het laatste kwartaal van 2003 van start zal gaan, gezien de komst van de regentijd, maar ook vanwege politieke bezwaren in Ethiopië tegen het functioneren van de Grenscommissie.

De Commissie heeft het dorp Badme waar het conflict over de grens in 1998 uitbrak, toegewezen aan Eritrea. Ethiopië heeft aangegeven dit onaanvaardbaar te vinden, en pogingen gedaan de uitspraak aangepast te krijgen. Vooralsnog is de demarcatie aan de oostelijke kant van de grens begonnen, om de kwestie Badme zoveel mogelijk vooruit te schuiven. Op deze wijze hoopt Ethiopië dat de politieke

¹³

http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/et00000_indx.html, artikel 39.1

rust over Badme terugkeert vóór de demarcatie bij het dorp daadwerkelijk plaatsvindt. Ethiopië heeft aangegeven vanwege Badme niet opnieuw de wapens op te zullen nemen,¹⁴ maar waarnemers gaan ervan uit dat de positie van premier Zenawi in eigen kring ernstig onder druk zal komen te staan als hij de uitspraak van de Commissie zonder slag of stoot zou aanvaarden.¹⁵

Ethiopië stelt weliswaar de uitspraak van de Commissie te aanvaarden, maar vraagt dat de Commissie zich houdt aan haar uitspraak, waarin volgens Ethiopië werd gesteld dat de coördinaten zoals vastgelegd op de kaart zouden moeten worden geverifieerd in het veld. Ethiopië wijst op de vele problemen en conflicten die gepaard gaan met de demarcatie. De definitieve grensbepaling heeft niet alleen betrekking op de overdracht van land maar ook op mensen. Aan Ethiopische zijde betreft dit rond de 70.000 personen die hervestigd zullen moeten worden, aan Eritrese zijde rond de 60.000 mensen. De beloofde verificatie in het veld zou in de praktijk tot aanpassingen van de door de Commissie aangegeven grens kunnen leiden.

Conform de vredesovereenkomst van Algiers is de uitspraak van de Grenscommissie echter 'definitief en bindend' en om die reden zijn verzoeken van Ethiopische zijde tot aanpassing van de grens vooralsnog niet gehonoreerd. Eritrea beschuldigt Ethiopië van het niet aanvaarden van de uitspraak van de Grenscommissie en daarmee van schending van het vredesakkoord.¹⁶ In maart 2003 verklaarde ook de Grenscommissie dat Ethiopië het vredesproces 'leek te ondermijnen' door aanpassingen te vragen van de door de Commissie vastgestelde grens.¹⁷

In voortgangsrapportage over Ethiopië en Eritrea van juni 2003 drong de secretaris-generaal van de VN erop aan dat de demarcatie van de grens zo snel mogelijk zou worden volbracht. Ook deed hij een dringend beroep op beide landen de onderlinge politieke betrekkingen te herstellen, opdat verdere conflicten door middel van dialoog voorkomen konden worden.¹⁸

¹⁴ IRIN, Ethiopia: *Government won't resort to force over Badme, minister says* (14 april 2003)

¹⁵ Medio september 2003 zal het tweejaarlijkse congres van de EPRDF gehouden worden. Op het vorige congres werden de hardliners (de Mekele-groep, zie § 2.1.2 Geschiedenis) aan de kant gezet, maar de premier kan het zich niet permitteren zich verder van zijn achterban te vervreemden.

¹⁶ UNSC, *S/2003/8 Letter from the Permanent Representative of Eritrea to the United Nations* (6 januari 2003) en UNSC, *S/2003/305 Letter from the Permanent Representative of Eritrea to the United Nations* (12 maart 2003), IRIN, *Eritrea-Ethiopia: UN urges sides to ensure smooth border demarcation* (8 januari 2003), IRIN, *Eritrea-Ethiopia: Ethiopia denies massing troops on border* (11 februari 2003)

¹⁷ UNSC, *S/2003/257 Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea* (6 maart 2003), *Annex I Eighth report of the Eritrea-Ethiopia Boundary Commission*, pp. 10-12, IRIN, *Eritrea-Ethiopia: Border commission accuses Ethiopia of undermining peace* (10 maart 2003)

¹⁸ UNSC, *S/2003/665 Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea* (23 juni 2003), § 31 en 32

In verband met het demarcatieproces is het UNMEE-mandaat medio augustus 2002 uitgebreid met taken op het gebied van (militaire) mijnopruijing alsook logistieke en administratieve ondersteuning van de veldkantoren van de onafhankelijk opererende Grenscommissie.¹⁹ Op 14 maart 2003 verlengde de VN Veiligheidsraad het mandaat van UNMEE met zes maanden tot 15 september 2003.²⁰

Het vredesproces is in een moeilijke fase beland doordat Ethiopië heeft aangegeven op sommige punten moeite te hebben met de uitspraak van de Grenscommissie. Tegelijkertijd heeft Ethiopië nogmaals duidelijk gemaakt zich te committeren aan de verdere voortgang van het vredesproces en onenigheden langs diplomatieke weg te willen oplossen. Het staakt-het-vuren werd in de verslagperiode niet geschonden en hervatting van militaire vijandelijkheden ligt niet in de lijn der verwachting, maar de situatie bleef in de verslagperiode gespannen. De secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan, noemde in zijn voortgangsrapportage incidenten rondom de grens reden tot zorg.²¹ Niet alleen was er onenigheid over de uitspraak van de Grenscommissie, ook beschuldigde Ethiopië Eritrea er in januari 2003 van het veldwerk van de Grenscommissie te gebruiken als dekmantel voor activiteiten van de inlichtingendienst. De Ethiopische regering verklaarde de veldwerkers niet meer op haar grondgebied toe te laten en vroeg Eritrea nieuwe kandidaten voor te leggen aan Ethiopië.²² In januari 2003 sloot de Ethiopische regering haar ambassade in Asmara. Als reden hiervoor werden budgettaire overwegingen gegeven, de diplomatieke banden met Eritrea werden niet verbroken.

In december 2002, januari, maart en juni 2003 ontmoetten de militaire leiders van Ethiopië en Eritrea elkaar in Nairobi in het kader van de *Military Coordination Council* (MCC).²³ Onder andere werd overeengekomen dat 164 stoffelijke overschotten zullen worden teruggezonden naar hun land van herkomst.²⁴

¹⁹ UNSC, *S/RES/1430* (aangenomen op 14 augustus 2002)

²⁰ UNSC, *S/RES/1466* (aangenomen op 14 maart 2003)

²¹ UNSC, *S/2003/257 Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea* (6 maart 2003), p. 8

²² UNSC, *S/2003/257 Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea* (6 maart 2003), *Annex I Eighth report of the Eritrea-Ethiopia Boundary Commission*, pp. 12-13

²³ De MCC is een tak van UNMEE en wordt voorgezeten door de hoofdcommandant van UNMEE. De MCC werd opgericht onder de vredesovereenkomst van Algiers (artikel 6). Eerdere gesprekken op militair niveau waren gestopt in april 2002. Bron: IRIN, *Eritrea-Ethiopia: Military leaders to meet in Nairobi* (5 december 2002)

²⁴ UNSC, *S/2003/665 Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea* (23 juni 2003), § 8

In augustus 2002 liet Eritrea bijna 300 Ethiopiërs, voor het overgrote deel krijgsgevangenen, vrij. Ethiopië beschuldigde Eritrea ervan dat dit niet alle Ethiopische gevangenen in Eritrea betrof, en weigerde aanvankelijk Eritrese gevangenen vrij te laten tot Eritrea informatie zou verschaffen over de verblijfplaats van een Ethiopische piloot die in 1998 door Eritrea was neergeschoten. In november 2002 werden toch 1568 Eritrese gevangenen uit kamp Dedessa vrijgelaten door de Ethiopische regering. Ongeveer 300 van hen tekenden beroep aan tegen repatriëring naar Eritrea. Een deel van deze 300 mensen zijn door UNHCR overgebracht naar een vluchtelingenkamp in Tigray, een ander deel heeft een permanente verblijfsvergunning gekregen in Ethiopië. De overige ruim 1200 personen werden onder toezicht van het Internationale Rode Kruis (ICRC) naar Eritrea gebracht.²⁵

Claimscommissie

De Claimscommissie heeft van beide partijen de schadeclaims ontvangen en is gestart met de claims van de krijgsgevangenen. In de tweede helft van 2002 voorzag de Commissie problemen met de voortgang van haar werkzaamheden, gezien de voortslepende kwestie van de krijgsgevangenen. De hoorzittingen voor dit type claims vonden in december 2002 in Den Haag plaats. Op 8 juli 2003 maakte de Commissie haar eerste uitspraak openbaar. Daarin werden zowel Eritrea als Ethiopië werd aansprakelijk gesteld voor mishandeling van krijgsgevangenen, zoals het ontzeggen van schoeisel aan de gevangenen tijdens de mars van de plek waar ze gevangen genomen werden naar de plaats van detentie. Ethiopië werd schuldig bevonden aan ‘gedwongen indoctrinatie’ van krijgsgevangenen in de kampen Bilate, Mai Chew, Mai Kenetal en Dedessa.²⁶

De werkzaamheden van de Commissie liggen vooralsnog op schema en vallen onder de eerste fase van het algehele proces.

Politieke tegenstanders

Van de drie dissidenten uit de Mekele-groep tegen wie corruptiezaken waren aangespannen verblijft Seye Abraha nog in hechtenis. Het proces tegen hem is nog gaande. Bitaw Belay en Abati Kisho Hora werden vrijgesproken wegens onvoldoende bewijs en vrijgelaten, maar hiertegen werd bezwaar aangetekend door de Anti-Corruptie Commissie. In mei 2003 werd Assefa Birru, voorzitter van Ethiopië's Nationale Kiesraad drie dagen gedetineerd. Nadat hij bekend had schuldig te zijn aan de aanklacht, werd hij vrijgelaten.²⁷ Het feit dat de Anti-Corruptie Commissie niet in staat bleek de gearresteerde politici veroordeeld te krijgen, ondermijnde de reputatie van de Commissie en versterkte het beeld dat de

²⁵ IRIN, *Eritrea-Ethiopia: Freed detainees return to Eritrea* (2 december 2002)

²⁶ IRIN, *Eritrea-Ethiopia: Independent Claims Commission announces first awards* (11 juli 2003)

²⁷ IRIN, *Charges dropped against election board chief* (5 mei 2003)

Commissie een politiek instrument is.²⁸ Tegelijk gaf dit een positief signaal af over de onafhankelijkheid van de rechtspraak.

De meeste dissidenten verblijven op vrije voeten in Ethiopië. Zij laten nog steeds kritische geluiden aan het adres van de regering horen, bijvoorbeeld middels het publiceren van artikelen in de lokale media. In december 2002 begon premier Zenawi aan een serie tweemaandelijks televisiedebatten met oppositieleiders en wetenschappers.²⁹

Lokale conflicten tussen bevolkingsgroepen

In Ethiopië komt steeds vaker geweld tussen verschillende bevolkingsgroepen voor. In de verslagperiode vonden met name in de regio Gambella aan de grens met Sudan onlusten tussen bevolkingsgroepen plaats, voornamelijk tussen de Nuer, de Majenger en de Anuak.³⁰ In juli 2002 werden bij gevechten zeker 40 mensen gedood en tussen de 8.000 en 9.000 mensen ontheemd. In september 2002 werd een handgranaat gegooid in een slaapzaal van een school waar alle studenten Nuer waren.³¹ In november 2002 vonden 41 Sudanese vluchtelingen van de Dinka bevolkingsgroep de dood na aanvallen door Anuak.³² In het gebied aan de grens met Sudan vinden al van oudsher dergelijk conflicten plaats, maar in de verslagperiode namen de gewelddadigheid en de omvang van de gevechten onrustbarende vormen aan.³³

Door het Ethiopische decentralisatiebeleid is er in Gambella competitie ontstaan tussen onder andere de Majenger en Anuak over representatie in de regionale regering. Ook de Nuer, die intussen getalsmatig de overhand hebben in West Gambella, willen een eigen vertegenwoordiging. Een ander punt van wrijving tussen de verschillende groepen is ongetwijfeld ook de toegang tot en controle over de schaarse natuurlijke bestaansmiddelen zoals water, vee of grond.

In de regio Afar bestaat een gespannen verhouding tussen de Afar enerzijds en andere pastorale bevolkingsgroepen zoals de Kereyou en de Issa anderzijds. Voor de regio Afar is de humanitaire situatie reeds sinds juli 2002 precair door het uitblijven van regen in de kleine en grote regenseizoenen. De droogte heeft de relaties tussen beide bevolkingsgroepen verder verslechterd. Dit heeft in de

²⁸ Press Digest, *Premier faces his critics* vol. IX no. 51 (19 december 2002), p. 7 en Economist Intelligence Unit (EIU), *Ethiopia country report* (march 2003), p. 8

²⁹ IRIN, *Ethiopia: Ruling coalition to hold televised debates with opposition* (13 december 2002)

³⁰ In dit gebied is ongeveer 27% van de bevolking Anuak, en 40% Nuer, maar volgens de Anuak komen de Nuer eigenlijk uit Sudan, en steken zij illegaal de grens over.

³¹ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 5

³² IRIN, *33 killed in refugee camp violence* (2 december 2002), en IRIN, *UNHCR, gov't pledge to track down refugee camp killers* (3 december 2002)

³³ IRIN, *Ethiopia: Violence on the increase in remote Gambella region* (24 januari 2003)

verslagperiode geleid tot schermutselingen over water en weidegronden. Hierbij vielen ongeveer 200 doden.

In december 2002 werden in Afar zeker veertig personen, voornamelijk Kereyou, gedood in gevechten over grond tussen de Kereyou en de Afar. De gevechten braken uit nadat de Afar, die de droogte in hun regio ontvluchtten, hun vee lieten grazen in Kereyou gebied. Ook in november 2002 hadden in de regio Afar al meerdere schermutselingen plaatsgevonden tussen bevolkingsgroepen, waarbij meer dan vijftig doden vielen, waaronder minstens twintig vrouwen. Gebrek aan water en voedsel heeft in deze door droogte getroffen regio de veiligheidssituatie doen verslechteren.³⁴

In Zuidoost Ethiopië leidden gevechten tussen de bevolkingsgroepen Dizzi en Surma sinds juli 2002 tot 31 doden en meer dan duizend ontheemden.³⁵

Verkiezingen

De uitslagen van de verkiezingen in december 2001³⁶ in de zuidelijke regio SNNPR werden betwist. In maart 2002 braken als gevolg daarvan onlusten uit in de stad Tepi. In de dagen die volgden op de onlusten, waarbij de politie was bedreigd, werden zeker 128 personen gedood in wraakacties door de lokale politie.³⁷ In mei 2002 schoot de politie in Awassa, de hoofdstad van SNNPR, zonder waarschuwing op een groep demonstranten van de etnische groep Sidama. Er vielen meerdere doden (de genoemde aantallen liepen uiteen van 15 tot 51³⁸) en vele gewonden. Onderzoek door de autoriteiten naar de incidenten in Tepi en Awassa is nog gaande.

De politieke onrust die aanleiding was geweest de verkiezingen in SNNPR uit te stellen tot december 2001 leidde toen ook tot uitstel tot nader order van de verkiezingen in de regio's Somali, Gambella en Beneshangul. De verkiezingen in deze regio's vonden ook in de verslagperiode niet plaats.

Decentralisatie

De regering voert een beleid van decentralisatie dat erop gericht is de financiële besluitvorming van het regioniveau naar het niveau van de *woreda's* te delegeren. In de regio's Amhara, Tigray, SNNPR en Oromiya is dit proces gaande, in de andere regio's zal het proces later in 2003 beginnen. Veranderingen in de economische en politieke machtsbalans als gevolg van deze verdergaande

³⁴ IRIN, *Ethiopia: 40 killed in tribal fighting* (8 januari 2003)

³⁵ IRIN, *Ethiopia: Government blamed for ethnic conflict* (12 maart 2003)

³⁶ Deze verkiezingen waren reeds uitgesteld tot december 2001 als gevolg van de politieke onrust die het gevolg was geweest van de lokale verkiezingen in februari 2001 (zie § 2.1.2 Geschiedenis).

³⁷ BBC News, *EU wants Ethiopian 'atrocities' inquiry* (16 juli 2002)

³⁸ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 2b

decentralisatie zouden op korte termijn binnen regio's kunnen leiden tot meer discriminatie van etnische minderheden. In de verslagperiode werd reeds duidelijk dat de incoherentie van een beleid dat financiële besluitvorming decentraliseert, maar politieke besluitvorming onder controle van de centrale autoriteiten wenst te houden, leidt tot onduidelijkheden over verantwoordelijkheden.

Buitenlandse betrekkingen

In februari 2003 presenteerde Israël een plan om ongeveer 20.000 Falash Muras (joodse Ethiopiërs) naar Israël te halen. De Ethiopische regering verzette zich tegen dit plan, en verklaarde dat iedereen vrij is Ethiopië te verlaten volgens de legale procedure.³⁹

Begin maart 2003 beschuldigde de Somalische overgangsregering Ethiopië ervan opnieuw troepen naar Somalisch grondgebied te hebben gestuurd en dreigde om deze reden de vredesbesprekingen voor Somalië verder te boycotten. Ethiopië is een van de drie bemiddelende landen⁴⁰ in het interne conflict in Somalië. Ethiopië ontkende de beschuldigingen⁴¹, maar heeft wel een geschiedenis van interventies in Somalië (zie ook het ambtsbericht Somalië van februari 2003, DPV/AM-782174).

Sinds de aanslagen in de VS van 11 september 2001 is de Amerikaanse aandacht meer op de Hoorn van Afrika gericht. Na de aanslagen in Mombasa op 28 november 2002 werd dit versterkt. In december 2002 bracht de Amerikaanse minister van Defensie, Donald Rumsfeld, een bezoek aan onder andere Ethiopië om te spreken over de internationale strijd tegen het terrorisme. Aan de orde kwam onder andere het mogelijk opereren van terroristische groepen, waaronder *Al Ittihad al Islamia* (AIAI), vanuit Somalië.

2.3 Veiligheidssituatie

In deze paragraaf zullen eerst het Ethiopische leger en gewapende oppositiegroeperingen beschreven worden. Daarna zal ingegaan worden op de veiligheidssituatie in Ethiopië.

Het leger

Het Ethiopische leger bestaat uit tussen de 200.000 en 250.000 man landmacht en 2.500 man luchtmacht.⁴²

³⁹ Reuters, *Addis opposes Israeli plan to move Ethiopian Jews* (26 februari 2003)

⁴⁰ De andere twee landen zijn Djibouti en Kenia.

⁴¹ Reuters, *Somalia says Ethiopian troops violated border* (11 maart 2003)

⁴² International Institute for Strategic Studies, *The military balance 2002-2003* (oktober 2002), pp. 202-203. In de uitgave van een jaar eerder stelt IISS dat het Ethiopische leger uit 352.500 man bestaat. IISS gaat dus uit van een aantal van 100.000 gedemobiliseerde militairen. Twee

Het huidige regime van Ethiopië heeft altijd een relatief klein leger gehad. Dit bleef het geval na de afscheiding van Eritrea in 1993. Pas toen de oorlog tussen Ethiopië en Eritrea uitbrak in 1998, begon de regering een grootscheepse mobilisatie. Met de uitbreiding van het leger namen de defensie-uitgaven navenant toe.

Onder druk van de internationale gemeenschap om deze kosten te drukken werd besloten over te gaan tot demobilisatie. Al voor de sluiting van de vredesovereenkomst in december 2000 werd een aanvang gemaakt met de demobilisatie van het leger. Sindsdien werd het leger in hoog tempo gedemobiliseerd; op 31 december 2002 meldden de Ethiopische autoriteiten dat 140.000 soldaten waren gedemobiliseerd. Verdere demobilisatie zal gering zijn, de aandacht gaat nu vooral uit naar de reïntegratie van de gedemobiliseerde soldaten in de burgermaatschappij. Het ministerie van Defensie werkt op dit gebied samen met de Wereldbank in het *Emergency Demobilisation and Reintegration Programme*.

Gewapende oppositie

Als gevolg van enkele binnenlandse terroristische aanslagen definieert de Ethiopische regering terrorisme breed en past zij de term onder meer toe op de illegale oppositie. De belangrijkste gewapende oppositiegroepen in Ethiopië zijn het *Oromo Liberation Front* (OLF), het *Ogaden National Liberation Front* (ONLF), en het *Ethiopian Patriotic Front* (EPF). In tegenstelling tot de andere genoemde groepen wordt het EPF nog niet als een terroristische beweging beschouwd, omdat het alleen strijdt levert op het platteland en geen aanslagen heeft gepleegd in de stedelijke gebieden.

Hoewel het overgrote deel van OLF en ONLF bestaat uit moslims, strijden deze bewegingen niet voor islamitisch bestuur; etnische belangen hebben prioriteit boven religieuze belangen. Wel zijn er banden tussen OLF, ONLF en de islamitisch-fundamentalistische Somalische beweging *Al Ittihad al Islamia* (AIAI), die in het verleden terroristische aanslagen pleegde in Ethiopië.

Hieronder wordt kort ingegaan op het OLF, het ONLF en AIAI.

- *Oromo Liberation Front*. Het OLF streeft afscheiding van 'Oromoland' of 'Oromiya' na en schuwt het geweld niet om dat doel te bereiken. De regering treedt hard op tegen het OLF, met zowel militaire als strafrechtelijke middelen.

In 2000 fuseerde het OLF met een andere Oromo-organisatie, het *Islamic Front for Liberation of Oromiya* (IFLO) en het nieuwe OLF gaf aan zijn activiteiten te zullen opvoeren. Vanaf dit moment werden alle vormen van protest door Oromo tegen de regering gezien als veroorzaakt door het OLF.

maanden nadat *The military balance 2002-2003* werd uitgegeven, gaf de Ethiopische regering aan 140.000 man te hebben gedemobiliseerd.

Bij gevechten tussen het *Oromo Liberation Army* (de gewapende tak van het OLF) en het leger zijn naar verluidt reeds honderden doden gevallen. Nog steeds worden mensen gearresteerd en gedetineerd op de (valse) verdenking lid of aanhanger van het OLF te zijn, zij het op minder massale schaal dan in het begin van de jaren negentig. Aantallen zijn niet exact bekend, maar vast staat dat het om enkele duizenden mensen gaat. De meeste gedetineerden worden na enkele weken met een waarschuwing heengezonden. Sommige verdachten worden echter lange tijd zonder proces vastgehouden. Het Internationale Rode Kruis (ICRC) heeft beperkt toegang tot de militaire detentiecentra, waar deze mensen worden vastgehouden. De beperkingen hebben onder andere te maken met de decentralisatie; de verantwoordelijkheid voor beleid over toegang tot detentiecentra is verlegd naar de regio's, waardoor de toegang van regio tot regio kan verschillen. Het OLF wordt geleid door een *Executive Committee*, bestaande uit negen leden. Deze worden gekozen uit de *National Council*, die op zijn beurt weer wordt gekozen door het *National Congress*. In Ethiopië is het OLF georganiseerd in *committees* op regionaal niveau en *cells* op dorpsniveau. Leden van de militaire tak verblijven meesttijds ondergedoken in de bush, terwijl andere OLF-leden in de dorpen en steden verblijven, zij het clandestien gezien de status van het OLF. Voor gewone leden zal de structuur van de organisatie niet hoger dan tot op het celniveau bekend verondersteld mogen worden. Het OLF gaf tot 1996 lidmaatschapskaarten af (met uitzondering van de periode 1992-1994). Gedurende 1991/1992, toen het OLF deel uitmaakte van de overgangsregering, werden in Ethiopië kaarten uitgegeven. Aan de voorzijde het OLF-logo (groene boom met gele rand; rode ster erboven; het woord ODDA eronder; rood-groen-rode strepen als achtergrond); aan de achterkant personalia en pasfoto. Tussen 1994 en medio 1996 werden lidmaatschapskaarten afgegeven voor OLF-leden buiten Ethiopië, met name in Europa. Aan de voorkant stond het OLF-logo en een foto; aan de achterkant de OLF-vlag.

Het OLF heeft in het verleden opgeroepen tot een referendum, dat zou moeten beslissen over onafhankelijkheid van Oromiya.

- *Ogaden National Liberation Front*. Het ONLF werd in 1984 opgericht om de belangen van de bewoners van Ogaden⁴³, etnische Somali, te behartigen. Die belangen uitte zich in de wens van onafhankelijkheid van de regio. Het *Ogaden National Liberation Army* (ONLA) heeft dit onafhankelijkheidsstreven als uitgangspunt. In de jaren negentig voerde het ONLA terroristische activiteiten uit in Ethiopië, vaak in nauwe samenwerking met AIAI. Eind jaren negentig nam de aanwezigheid van het Ethiopische leger in de regio Somali toe, waardoor het geweld in de regio afnam. Na de bomaanslagen in Dire Dawa en Addis Abeba, in respectievelijk juni en september 2002, nam deze militaire aanwezigheid nog verder toe.

⁴³

Tegenwoordig de regio Somali.

- *Al Ittihad al Islamia*. Deze islamitisch-fundamentalistische beweging is in Ethiopië met name (militair) actief in de regio Somali en streeft naar een pan-Somalische eenheidsstaat op islamitische grondslag. *Al Ittihad* wordt door de Ethiopische regering als een terroristische groepering beschouwd.⁴⁴ Onder de bevolking bestaat betrekkelijk weinig steun voor deze beweging. Recentelijk is AIAI uiteengevallen in een Ogaden AIAI, een Keniaanse AIAI en een Somalische AIAI. De Ogaden AIAI heeft banden met het OLF en ONLF, maar een samenwerkingsverband genaamd OSALA viel uiteen door gebrek aan sterk leiderschap.

Veiligheidssituatie

In de regio van de *Temporary Security Zone* (TSZ) werden in de verslagperiode herhaaldelijk burgers door andere burgers ontvoerd. In de meeste gevallen werden de personen na korte tijd vrijgelaten, maar enkele zaken bleven onopgelost.⁴⁵ In december 2002 werd een Ethiopische herder dood aangetroffen in de TSZ. De schutter kon door UNMEE niet achterhaald worden. In de eerste helft van 2003 werden zeven personen gedood door nieuw gelegde landmijnen.⁴⁶ Een gewapende islamistische groepering genaamd *Eritrean Islamic Jihad Movement* (EIJM) eiste de verantwoordelijkheid op voor het leggen van een aantal van de mijnen.⁴⁷

Binnen Ethiopië vecht het OLF voor zelfbeschikkingsrecht voor Oromiya en het ONLF voor dat van Somali. Het EPF is actief in het Noord- en Zuidwesten van Ethiopië. De Ethiopische autoriteiten hebben bij het optreden in zowel binnen- als buitenland tegen rebellengroepen voordeel van de huidige internationale houding ten opzichte van terroristische organisaties. Het Ethiopische leger volgt de rebellen tot in Somalië en Kenia.

In de verslagperiode was de reactie van het regeringsleger op de demonstraties van Oromo-studenten in maart 2002 in verscheidene steden in Oromiya⁴⁸ tegen het regionale onderwijs- en landbeleid illustratief voor de houding van de regering ten opzichte van vermeende OLF-activiteit. Vele demonstranten werden gearresteerd en een aantal werd gedood door politiekogels. Als vergelding op deze gebeurtenis pleegde het OLF twee bomaanslagen: in juni 2002 richtte een bom in Dire Dawa beperkte schade aan, en op 11 september 2002 ontploften in hotel Tigray in het

⁴⁴ Na de gebeurtenissen van 11 september 2001 in de VS, plaatste ook de Amerikaanse regering *Al Ittihad* op de lijst van 'terroristische organisaties'.

⁴⁵ UNSC, *S/2003/257 Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea* (6 maart 2003), p. 7

⁴⁶ IRIN, *Eritrea-Ethiopia: Seven killed by newly laid mines in 2003* (20 juni 2003)

⁴⁷ IRIN, *Eritrea-Ethiopia: Newly laid mines discovered in buffer zone* (31 januari 2003), IRIN, *Eritrea-Ethiopia: Man killed in mine blast* (14 februari 2003), IRIN, *Islamic group says it planted mines* (21 maart 2003)

⁴⁸ De demonstraties begonnen in Ambo, op 130 km van Addis Abeba en verspreidden zich naar Nekempte, Ghimbi en Dembi Dollo.

centrum van Addis Abeba twee bommen. Hierbij vielen drie doden en 38 gewonden.

Op 14 juli 2003 raakten 31 personen gewond door een bomaanslag in een hotelbar in Addis Abeba. De aanslag werd niet opgeëist.⁴⁹

Aan lokale conflicten tussen bevolkingsgroepen (zie ook § 2.2 Politieke ontwikkelingen) kan men zich op basis van het etnisch federalisme in theorie onttrekken door zich in een andere regio te vestigen. De praktijk leert echter dat een bepaalde bevolkingsgroep veelal aan een bepaald gebied gebonden is middels haar specifieke middelen van bestaan.⁵⁰ Vestiging buiten de regio is voor een gehele bevolkingsgroep geen oplossing, daar een dergelijke hervestiging tot nieuwe spanningen zou leiden met de in de nieuwe regio aanwezige bevolkingsgroep(en), gezien de veelal schaarse middelen van bestaan (bouwland, weidegronden, water). De enige regio in Ethiopië waar individuen zich daadwerkelijk vestigen en sociaal en economisch kunnen handhaven is Addis Abeba.

Officieel genieten alle onderdanen van Ethiopië bescherming van de autoriteiten tegen geweld als gevolg van conflicten tussen bevolkingsgroepen. In de praktijk blijkt echter dat de autoriteiten zich in de ene regio sneller met conflicten bemoeit (bijv. SNNPR) dan in de andere (Gambella). Dit gaat veelal wel ten gunste dan wel ten koste van een bepaalde bevolkingsgroep in die regio. Over het algemeen kan gesteld worden dat de federale autoriteiten ingrijpen in lokale conflicten wanneer de staatsveiligheid wordt bedreigd. Dit kan zijn wanneer de betreffende regio een conflict zelf niet meer aankan, of wanneer er een conflict is tussen meerdere regio's, bijvoorbeeld een grensconflict. De snelheid waarmee de federale autoriteiten ingrijpen is afhankelijk van de mate waarin zij op de hoogte worden gehouden door de regionale autoriteiten en de mate waarin het zittende regime bedreigd wordt door een conflict. Het komt voor dat de federale autoriteiten hard optreden tegen oppositiegroepen onder het mom van bescherming van de staatsveiligheid.

2.4 Sociaal-economische situatie

In de verslagperiode was sprake van grote droogte in Ethiopië. In februari 2003 maakte de *United Nations Disaster Prevention and Preparedness Commission* (UN-DPPC) bekend dat ruim 11 miljoen mensen in Ethiopië slachtoffer zouden worden van ernstige voedseltekorten en nog eens 2,9 miljoen mensen werden

⁴⁹

IRIN, *Ethiopia: Police commissioner condemns 'cowardly' attack* (14 juli 2003)

⁵⁰

De meeste regio's zijn genoemd naar de belangrijkste etnische groep in de regio. Dit gaat niet op voor de regio's SNNPR, Gambella, Benishangul en de administratieve eenheden Addis Abeba en Dire Dawa. Hier is de verscheidenheid aan bevolkingsgroepen te groot om één specifieke groep als de grootste of belangrijkste aan te wijzen.

aangemerkt als kwetsbaar.⁵¹ De humanitaire situatie is één van de ergste humanitaire crises in Ethiopië sinds de jaren negentig en zal zeker tot eind 2003 voelbaar zijn.

Een van de belangrijkste oorzaken van de voedselonzekerheid in Ethiopië is het economische beleid van de regering. Dit beleid is gebaseerd op een door landbouw geleide industrialisatie. Zolang de regering niet meer aandacht besteedt aan diversificatie in en buiten de landbouw, zal het risico van voedseltekorten blijven bestaan.

Ethiopië is een van de armste landen ter wereld: op de internationale ranglijst voor sociale ontwikkeling, de *Human Development Index*, staat het land op de 168^e plaats (van de 173).⁵² De economie is grotendeels gebaseerd op de landbouw, die bijna de helft van het bruto nationaal product en 85% van de werkgelegenheid voor zijn rekening neemt. De economie is kwetsbaar als gevolg van frequente droogten, gebrekkige landbouwmethoden, de onevenwichtige verdeling van grondbezit en het gevoerde landbouwbeleid. In het algemeen is de infrastructuur gebrekkig, mede als gevolg van jaren van burgeroorlog.⁵³

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) is van mening dat Ethiopië op de goede weg is, en dat sinds het einde van het conflict met Eritrea en het begin van het programma van de *Poverty Reduction and Growth Facility* (PRGF) in oktober 2000, de prestaties goed zijn geweest.⁵⁴

Tijdens de oorlog met Eritrea werd door veel donoren de hulp aan Ethiopië bevroren, maar dit was voorafgaand aan de verslagperiode al ongedaan gemaakt. In december 2002 vond een vergadering van donoren voor Ethiopië plaats, waar ongeveer 3,6 miljard USD aan steun werd beloofd voor de volgende drie jaar. De donoren verwelkomden de aandacht in het *Sustainable Development and Poverty Reduction Programme* (SDPRP) voor *good governance*.⁵⁵

De beleidsdialoog tussen de regering, de private sector, het maatschappelijk middenveld en de donorgemeenschap heeft sterk aan momentum gewonnen sinds september 2001. Met name de beleidsdialoog tussen de regering en de private sector heeft serieuze vormen aangenomen. De regeringspartij, het EPRDF, is echter te dominant in de publieke sector evenals, zij het in iets mindere mate, in de sfeer van de private sector via de *party affiliated enterprises*. Gesteld kan worden dat de publieke sector de partij is en andersom, waarbij de publieke sector inclusief de controlerende en de wetgevende macht op alle niveaus sterk onderhevig is aan de invloed van de partij. De dialoog met het maatschappelijk

⁵¹ Reuters, *UN says Ethiopia food aid may run out by June* (26 februari 2003)

⁵² <http://hdr.undp.org/reports/global/2002/en/>, *Human Development Index* (2002)

⁵³ EIU, *Ethiopia country profile 2002* (2002), pp. 20-21

⁵⁴ IMF, *Third Review under the PRGF* (september 2002)

⁵⁵ EIU, *Ethiopia country report* (march 2003), pp. 15-16

middenveld blijft vooralsnog beperkt, ondanks door de regering uitgesproken intenties.

Voorzien was dat een economische groei van 6% van het BNP mogelijk moest zijn voor het lopende decennium. Het BNP is echter zeer afhankelijk van regen en goede oogsten. De oogst van 2002 leverde 20 tot 30% minder graan op dan eerdere jaren. De agrarische crisis die dit tot gevolg had, heeft een negatieve invloed op de groei van het BNP in 2002/2003. Verwacht wordt dat het BNP zelfs 1% zal krimpen.⁵⁶

⁵⁶

EIU, *Ethiopia country report* (march 2003), pp. 11 en 14

3 Mensenrechten

3.1 Juridische context

3.1.1 Internationale verdragen en protocollen

Ethiopië is partij bij een aantal belangrijke internationale verdragen op het terrein van de mensenrechten, waaronder het Vluchtelingenverdrag van Genève van 1951 en het bijbehorende Protocol van 1967, het Afrikaans Handvest over Mensen- en Volkenrecht van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid, het Internationale Verdrag over Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie tegen Vrouwen, het Verdrag voor de Rechten van het Kind. Ook het Internationale Verdrag voor Burgerlijke en Politieke Rechten en het Verdrag tegen Foltering zijn door Ethiopië geratificeerd, maar ten aanzien van deze verdragen is nog niet gerapporteerd, waardoor het internationale toezicht op naleving van de desbetreffende verdragen wordt bemoeilijkt.

3.1.2 Nationale wetgeving

Grondwet

De Ethiopische grondwet voorziet in de bescherming van de meeste fundamentele rechten en vrijheden. Zo zijn in hoofdstuk 3 van de grondwet waarborgen voor de belangrijkste mensenrechten en democratische rechten opgenomen. Naar de letter is de Ethiopische grondwet wellicht een van de meest 'verlichte' in Afrika, maar in de praktijk wordt dit niet altijd waargemaakt.⁵⁷

3.2 Toezicht

Internationaal wordt toezicht uitgeoefend door UNMEE, in welk kader een mensenrechtenafdeling met zeven professionele medewerkers is opgezet. UNMEE bekijkt met name de mensenrechtensituatie voor zover gerelateerd aan de oorlog, waaronder de situatie van de Ethiopiërs van Eritrese afkomst (zie § 3.4.3).

Van de zijde van de overheid wordt toezicht op de naleving van de mensenrechten beoogd door de oprichting van een Nationale Mensenrechtencommissie en de benoeming van een Ombudsman. De wet terzake is in 2001 van kracht geworden; de uitvoering is nog nauwelijks van de grond gekomen. In oktober 2001 startten twee parlementaire commissies met hun werk om kandidaten te selecteren voor de mensenrechtencommissie en de functie van Ombudsman. De instelling van beide was gepland voor juli 2002, maar dit werd uitgesteld.

⁵⁷

http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/et00000_idx.html

Non-gouvernementeel nationaal toezicht wordt bemoeilijkt door restricties van de overheid. De non-gouvernementele organisatie *Human Rights League* is het niet toegestaan zich te registreren (naar verluidt wegens vermeende banden met het *Oromo Liberation Front*). De *Ethiopian Human Rights Council* (EHRCO) werd in juni 1999, na een juridische strijd van zeven jaar, wel gelegaliseerd. Deze organisatie heeft met financiële hulp van buitenlandse donoren inmiddels negen kantoren in het gehele land. EHRCO publiceert een maandelijkse nieuwsbrief, en heeft daarnaast in 2002 een regulier rapport uitgebracht alsmede 11 speciale rapportages over het democratiseringsproces, de rechtsgang, en de mensenrechtensituatie. EHRCO volgde de verkiezingen van mei 2000 en bracht hierover een vrij kritisch rapport uit. Naar aanleiding van de onlusten in Addis Abeba van april 2001 werd EHRCO evenwel ook doelwit van de overheid. Oprichter Mesfin Woldemariam werd in mei 2001 gearresteerd op beschuldiging van het aanzetten tot geweld, en na vier weken op borgtocht vrijgelaten. Het EHRCO-hoofdkantoor werd tijdelijk gesloten, maar is inmiddels weer open. (zie ook § 3.3.1 Vrijheid van meningsuiting).

Er is sprake van een zeker toezicht door internationale ngo's zoals Amnesty International en Human Rights Watch. In hun respectievelijke rapporten beoordelen zij de mensenrechtensituatie in Ethiopië vrij negatief.

3.3 Naleving en schendingen

3.3.1 Vrijheid van meningsuiting

Media

Artikel 29 van de grondwet⁵⁸ garandeert de vrijheid van mening en meningsuiting en persvrijheid, maar geeft wel enige ruimte tot beperking van deze rechten. Toegang tot informatie wordt beperkt tot die informatie die van publiek belang is, maar 'publiek belang' wordt verder niet gedefinieerd. Het voortbestaan van door de staat gecontroleerde media wordt geïmpliceerd in lid 5 van artikel 29, waar wordt gesteld dat de staatsmedia zodanig bestuurd moeten worden dat er een verscheidenheid aan standpunten uitgedragen kan worden. Tot slot wordt de vrijheid van meningsuiting beperkt door een bepaling die oorlogspropaganda verbiedt, net als meningsuitingen die 'gericht zijn op het aantasten van de menselijke waardigheid'. Wat het aantasten van de menselijke waardigheid inhoudt, wordt niet verder verklaard.⁵⁹

⁵⁸

http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/et00000_idx.html

⁵⁹

Article 19, *The legal framework for freedom of expression in Ethiopia* (12 maart 2003), pp. 16-18

De perswet van 1992 garandeert vrije media. De nadruk wordt gelegd op de individuele verantwoordelijkheid van de journalisten, hetgeen hen een redelijke ruimte tot opereren geeft. Hierdoor hebben de media meer mogelijkheden gekregen en genomen voor oppositionele berichtgeving. In de afgelopen 10 jaar, sinds de afschaffing van de censuur in 1993, werden er 720 licenties afgegeven. Een vergunning vervalt na een periode van 2 jaar, maar kan ook vernieuwd worden.

De *Ethiopian Herald*, een Engelstalige krant en de *Addis Zemen*, een Amhaarse krant, vallen rechtstreeks onder het ministerie van Informatie. Verder is er nog een tweetal regionale kranten in de lokale taal, één in Tigray en één in Oromiya. Televisie is volledig in handen van de overheid. Er bestaat naast staats- en partijgeaffilieerde radiozenders een populaire particuliere radiozender op de FM waarop onder andere ngo's en de kamer van koophandel uitzenden.

Journalisten en uitgevers van kranten kunnen strafrechtelijk worden vervolgd op grond van de huidige wet, die onder meer het publiceren van onjuiste informatie, het aanzetten tot etnische conflicten en smaad verbiedt. Op deze delicten staan straffen die variëren van geldboetes tot gevangenisstraffen van maximaal drie jaar. Daarnaast kan een aantal bepalingen uit het strafrecht worden aangewend jegens journalisten, zoals het 'in gevaar brengen van de veiligheid van de staat', 'aanzetten tot oorlog' en 'onthullen van staatsgeheimen', delicten die bedreigd worden met maximaal tien jaar gevangenisstraf.

In januari 2003 publiceerde de Ethiopische regering een voorstel voor een nieuwe perswet. Het wetsvoorstel is reeds maanden onderwerp van publiek debat. Het wetsvoorstel werd onder vuur genomen door de *Ethiopian Free Press Journalists' Association* (EFJA) en de Internationale Federatie van Journalisten (IFJ). Volgens beide organisaties zullen journalisten onder de wet blootgesteld worden aan zware boetes en gevangenisstraffen onder het voorwendsel van een ethische code. In de praktijk zal de wet neerkomen op een verdere beperking van de vrijheid van meningsuiting.⁶⁰ De regering beantwoordde deze beschuldigingen met een verwijzing naar de grondwet, waarin de vrijheid van meningsuiting is opgenomen, en stelde verder dat de wet gericht was op de 'onverantwoordelijke journalistiek van de onafhankelijke pers'.⁶¹ Gevreesd moet worden dat de nieuwe wet inderdaad een achteruitgang zal betekenen ten opzichte van de huidige. Het is op dit moment niet duidelijk wanneer en in welke vorm dit ontwerp ter behandeling naar het parlement wordt gestuurd.

De staatsmedia worden gedomineerd door een oude generatie van journalisten opgeleid in een communistische traditie waarin media voornamelijk dienen als

⁶⁰ IRIN, *Ethiopia: Journalists condemn draft press law* (23 januari 2003)

⁶¹ IRIN, *Ethiopia: Government defends press law* (27 januari 2003) en *Ethiopia: revised press law criticised by advocacy group* (16 juni 2003)

propaganda-instrument, terwijl de objectiviteit van de berichtgeving door van de overheid onafhankelijke, particuliere media veelal van laag niveau is. In Ethiopië bestaat geen professionele, geïnstitutionaliseerde opleiding voor de journalistiek. Distributie van de onafhankelijke geschreven pers buiten Addis Abeba is zeer beperkt, al zijn er enkele onafhankelijke kranten in Tigray. Er is één door de staat gecontroleerd televisiestation.

Het blijft voorkomen dat journalisten gedetineerd worden vanwege overtreding van de perswet. In maart 2002 verklaarden het Comité voor de Bescherming van Journalisten (CPJ) en Journalisten zonder Grenzen weliswaar dat er geen journalisten meer gevangen zaten in de Ethiopische gevangenissen, maar in de verslagperiode werden opnieuw zes journalisten gevangen genomen, werden twee journalisten veroordeeld tot boetes, bestond er tegen meer dan dertig journalisten een strafrechtelijke aanklacht, en verbleven meer dan veertig journalisten in vrijwillige ballingschap.⁶² In juni 2003 bevonden zich twee journalisten in hechtenis: de voormalige (Tewodross Kassa) en de huidige hoofdredacteur (Melese Shine) van de onafhankelijke krant *Ethiop*. Beiden mogen niet op borgtocht vrijgelaten worden. De vervangend hoofdredacteur van dezelfde krant werd in mei 2003 enkele dagen in hechtenis gehouden en werd vervolgens op borgtocht vrijgelaten.

In de verslagperiode werden verkopers van onafhankelijke kranten lastiggevallen, bedreigd of geslagen, soms werden hun kranten in beslaggenomen, of werden zijzelf gedetineerd en slechts vrijgelaten na de belofte nooit meer dergelijke kranten te zullen verkopen. Door deze gebeurtenissen werden minder onafhankelijke kranten verkocht, wat de uitgevers financiële problemen opleverde.

Academische vrijheid

De universitaire autonomie in Ethiopië wordt beperkt door voortdurend overheidstoezicht op de activiteiten op de universiteiten. De academische vrijheid wordt verder aangetast door de onderdrukking van de *Ethiopian Teachers Association* (ETA) door de autoriteiten en het gebruik van geweld door de politie bij het neerslaan van politieke demonstraties van studenten.⁶³

In april 2002 liepen de spanningen op de universiteit op. Door middel van vreedzame demonstraties ondersteunden Oromo studenten school boycots en anti-regeringsdemonstraties in westelijk Oromiya. Een groot aantal studenten werd na afloop van de demonstraties kort gedetineerd. Tijdens consultaties tussen premier Zenawi en universitaire staf en studenten, werd het ondemocratische karakter van

⁶² Article 19, *The legal framework for freedom of expression in Ethiopia* (12 maart 2003), p. 33, US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 2a, Reporters zonder Grenzen, *The last journalist imprisoned in the country is released* (7 maart 2002)

⁶³ Human Rights Watch, *Lessons in repression: violations of academic freedom in Ethiopia* vol. 15 no. 2 (januari 2003), p. 4

het universiteitsbestuur aan de orde gesteld. Sindsdien is het rustig geweest op dit front.

In december 2002 dienden de leiding en zeker vijf professoren van de Universiteit van Addis Abeba (AAU) hun ontslag in omdat de regering volgens hen de academische vrijheid beknotte. De door de regering aangestelde nieuwe president van de universiteit wordt gezien als een kritiekloze volgeling van de regering.⁶⁴

Naar aanleiding van eerdere studentenonlusten, in april 2001, werden dr. Berhane Nega van het Economisch Instituut en professor Woldemariam van de *Ethiopian Human Rights Council* (EHRCO) aangeklaagd wegens het opruien van studenten. In de verslagperiode werd de rechtszaak aanvankelijk uitgesteld tot februari 2003, maar op 7 maart 2003 diende de aanklager een nieuwe aanklacht in. In deze aanklacht werd hen een zwaardere beschuldiging dan voorheen ten laste gelegd, namelijk het oprichten van een illegale, ondergrondse partij met als doel een legale, wettig gekozen regering ten val te brengen. Een nieuwe zitting staat gepland voor 17 juni 2003.

In maart 2003 bracht de EHRCO een gedetailleerd rapport uit waarin de organisatie de regering vroeg om openheid over de verblijfplaats van 39 personen die ooit door politie, leger of veiligheidsdiensten waren meegenomen. Naar aanleiding van dit rapport werd EHRCO door een hoge ambtenaar van het ministerie van Informatie beschuldigd van het verspreiden van valse berichten. De functionaris stelde verder dat de overheid juridische stappen zou ondernemen tegen de mensenrechtenorganisatie.⁶⁵

Op de onderdrukking van de ETA wordt in de volgende paragraaf (§ 3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering) ingegaan onder *vakbonden*.

3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

Het recht op vrijheid van vereniging en vergadering is grondwettelijk vastgelegd. Dit recht is echter, net als het recht op vrije meningsuiting, geen absoluut recht. In de praktijk wordt een aantal restricties opgelegd. Voor grote openbare bijeenkomsten en demonstraties moet toestemming gevraagd worden van de overheid. Hoewel er in de verslagperiode geen toestemming geweigerd werd, duurde het vaak zeer lang voor de toestemming gegeven werd, en in sommige

⁶⁴ Press Digest, *AAU leadership resigns en Professors appointment as AAU President sparks protest* vol. IX no. 51 (19 december 2002), pp. 2 en 4, Human Rights Watch, *Lessons in repression: violations of academic freedom in Ethiopia* vol. 15 no. 2 (januari 2003), p. 3

⁶⁵ Ethiopian Human Rights Council (EHRCO), *An urgent call for the immediate disclosure of the whereabouts [of] people who have been abducted and disappeared* (21 maart 2003) en *It would be better to remedy an abuse rather than making of attempts to cover a blunder with another blunder! Explanations given to the allegations made by a senior official of the ministry of Information against EHRCO over Radio Fana* (15 april 2003)

gevallen werd de toestemming op het laatste moment ingetrokken. Als gevolg hiervan werd het organiseren van dergelijke bijeenkomsten bemoeilijkt.⁶⁶ Gedurende de verslagperiode dreef de politie verscheidene bijeenkomsten en demonstraties al dan niet met geweld uiteen. In mei 2002 beschoot de politie een demonstratie in Awassa (zie ook § 2.2 en § 3.3.7) waarbij vele doden en gewonden vielen. In de nasleep van de demonstratie werden nog veertig personen gearresteerd, waarvan dertig na enige tijd op borgtocht werden vrijgelaten. In augustus en september 2002 werden twee bijeenkomsten van de *Addis Abeba Teachers Association* (AATA), een organisatie gelieerd aan de ETA (zie ook hieronder), door de politie onmogelijk gemaakt. In oktober 2002 vuurde de politie in de lucht bij een goedgekeurde demonstratie in South Gonder Zone van de *Ethiopia Democratic Union Party* (EDUP). Bij deze demonstratie werden door de politie eveneens vele boeren mishandeld en gedetineerd.⁶⁷

Hieronder wordt een (niet uitputtend) overzicht gegeven van de belangrijkste legale en illegale partijen in het huidige Ethiopië. Tot slot van deze paragraaf worden nog enkele opmerkingen gemaakt over de positie van vakbonden en andere maatschappelijke organisaties.

EPRDF

De dominante partij in Ethiopië is het EPRDF (ook bekend onder het Amhaarse acroniem EHADAG). Een groot aantal op etnische basis georganiseerde regionale partijen, meer dan 24, is lid van het EPRDF. De vier grootste partijen zijn de volgende:

- *Tigray People's Liberation Front*: de dominante factie binnen het EPRDF sinds de oprichting in 1989. Premier Zenawi is de voorzitter van het TPLF en van het uitvoerend comité van het EPRDF (en daarmee premier van Ethiopië), Seyoum Mesfin is vice-voorzitter van het TPLF en minister van Buitenlandse Zaken;
- *Oromo People's Democratic Organisation*. De OPDO is de door het EPRDF opgerichte vertegenwoordiger van de Oromo-bevolkingsgroep. Abadulla Gameda is voorzitter van de OPDO, voormalig generaal in het leger en minister van Defensie, Girma Birru is vice-voorzitter en minister van Handel en Industrie;
- *Amhara National Democratic Movement*. De ANDM is de Amhaarse vleugel van het EPRDF. Addisu Legesse is voorzitter van de ANDM en vice-voorzitter van het uitvoerend comité van het EPRDF (en daarmee vice-premier van Ethiopië) en minister van Plattelandsontwikkeling, Bereket Simon is vice-voorzitter en minister van Informatie;

⁶⁶ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 2b

⁶⁷ Idem

- *Southern Ethiopia Peoples Democratic Front*, een coalitie van een tiental kleine op etnische basis partijen georganiseerde partijen. Haile Mariam Desalegn is voorzitter van het SEPDF en president van de zuidelijke regio, SNNPR, Melese Marimo is vice-voorzitter en vice-president van de zuidelijke regio SNNPR.

Voorts is er nog een aantal regionale partijen die niet direct lid zijn van de coalitie, maar wel aan het EPRDF gelieerd zijn. In dit verband is het relevant de volgende partijen te noemen:

- *Somali People's Democratic Party* (SPDP). Mohammed Dirrir is voorzitter van de SPDP en minister van Mijnbouw, Abdirashid Dulane Rafle is vice-voorzitter van de SPDP en president van Somali-regio.
- *Afar National Democratic Party* (ANDP) een coalitie van een viertal langs etnische lijnen georganiseerde partijen: APDO, ANLF, ANDM en SARDUF. Ismel Ali Serro is de voorzitter van de ANDP en tevens president van de regio Afar.

Legale oppositie

De oppositie in Ethiopië is nog steeds erg zwak te noemen. Partijen hebben veelal geen partijprogramma op schrift (een positieve uitzondering hierop is de EDP). Over het algemeen is de oppositie te classificeren als jong en veelal langs etnische lijnen georganiseerd, al vormen de EDP en AEUP hierop uitzonderingen. De oppositie houdt sinds de parlementsverkiezingen van 2000 in het parlement 37 van de 548 zetels bezet. Een belangrijk deel hiervan wordt vervuld door partijloze, onafhankelijke kandidaten. Dankzij de aanwezigheid in het parlement heeft de oppositie betere toegang tot de media gekregen (sommige debatten worden live uitgezonden). Ook zijn de oppositiepartijen organisatorisch steeds beter op orde.

De belangrijkste legale oppositiepartijen zijn:

- *All Ethiopia Unity Party* (AEUP) voorheen *All Amhara People's Organisation* (AAPO). Voorzitter is Hailu Shawl, tijdens de DERG minister van staatsboerderijen;
- *United Ethiopian Democratic Party* (UEDP). Voorzitter is dr. Admassu Gebeyehu, voormalig decaan van het *Arba Minch Water Technology Institute*, maar hij moest de universiteit in 1994/5 met een aantal andere professoren verlaten. Vice-voorzitter is dr. Hailu Araya, voormalig professor aan de universiteit die eveneens moest vertrekken. Secretaris-generaal van de UEDP is Lidetu Ayalew, een zeer uitgesproken man met meer invloed dan de hierboven genoemde UEDP leiders. De UEDP is tegen het etnisch federalisme. De partij streeft naar nationale verzoening en verankering van de liberale democratie;

- *Ethiopian Democratic Unity Party* (EDUP). Voorzitter is Ras (Prins) Mengesha Seyoum, voormalig prinsgemaal (gehuwd met de dochter van Keizer Haile Selassie en in het verleden gouverneur van Tigray;
- *Council of alternative Forces for Peace and Democracy in Ethiopia* (CAFPDE). Voorzitter van deze partij is dr. Beyene Petros, universitair docent en parlamentslid voor de SEPDC, *Southern Ethiopia People's Democratic Coalition*;
- *Southern Ethiopia People's Democratic Coalition* (SEPDC). Deze partij maakt deel uit van de hierboven genoemde CAFPDE. SEPDC heeft met name in het zuiden een sterke aanhang, meer in het bijzonder in de regio SNNPR. De SEPDC heeft negen zetels in het federale parlement en 25 zetels in het regionale parlement. Deze relatieve kracht van de SEPDC-oppositie, gekoppeld aan de defensieve houding van het EPRDF heeft geleid tot een gespannen situatie in de SNNPR. Hoewel er recentelijk geen gewelddadige incidenten zijn gemeld, blijven militairen in deze regio nadrukkelijk aanwezig. De repressieve houding lijkt met name afkomstig van de regionale overheid, terwijl de federale overheid zich niet geheel bewust heeft getoond van de ernst van de situatie. De federale overheid heeft niet expliciet ingegrepen;
- *Oromo National Congress* (ONC). Voorzitter is dr. Merrera Gudina, politiek wetenschapper aan de Universiteit van Addis Abeba. Belangrijkste element van de ONC is het streven naar een 'federatie met een eerlijke verdeling van macht en middelen'. De ONC had een bijeenkomst gepland voor begin maart 2003 in de stad Ambo, maar dit is door de regering tegengewerkt. In de dagen voorafgaand aan de bijeenkomst zijn meer dan 180 mensen gevangen genomen (waaronder de voorzitter van de Ambo studentenraad, en zes mensen van het partijkader).

CAFPDE (op zich al een coalitie), ONC en AEUP hebben recentelijk een coalitie gevormd met een roulerend voorzitterschap om op die wijze een gezamenlijke vuist te kunnen maken. Er wordt momenteel gewerkt aan een beknopt gezamenlijk programma.⁶⁸

Op het regionale en lokale niveau is er vrijwel geen sprake meer van oppositie. In Sheko woreda (in de SNNPR) won in december 2001 de oppositie (*Sheka-Majengar Peoples' Democratic Unity Organisation, SMPDUO*) een meerderheid in de raad. Na de incidenten in Tepi in maart 2002 werd het bestuur van de woreda overgenomen door de politie. Negen functionarissen van de SMPDUO werden toen opgepakt op verdenking van aanzetting tot de rellen. Inmiddels zijn zeven van de negen functionarissen vrijgelaten en maken zij deel uit van de woredaraad die vanaf 12 september 2002 op verzoek van de federale overheid weer mag functioneren.

⁶⁸

Press Digest, *Three opposition parties form a union* vol. X no. 6 (6 februari 2003), p.4

Illegale oppositie

Een aantal bewegingen erkent de regering niet als het wettig gezag en sluit geweld niet expliciet uit. Om die reden wordt het hun niet toegestaan zich als politieke partij te registreren. Zij zijn daarmee in Ethiopië illegaal.⁶⁹ Personen die worden aangehouden wegens betrokkenheid bij deze organisaties, kunnen strafrechtelijk worden vervolgd. Discriminatoire dan wel disproportionele bestraffing kan hierbij niet worden uitgesloten. Verdachten van betrokkenheid bij deze organisaties worden vastgehouden in voorarrest, soms zelfs jarenlang. Vertrouwelijke bronnen noemen een aantal van 3000 van dergelijke *security detainees*⁷⁰ die vooral in steden in Oromiya en in Addis Abeba worden vastgehouden.

De belangrijkste gewapende politieke bewegingen, namelijk OLF, ONLF en AIAI, worden in § 2.3 Veiligheidssituatie beschreven. Hieronder volgen nog enkele andere groeperingen die illegaal zijn verklaard in Ethiopië.

De *Medhin (Ethiopian Medhin Democratic Party)* is in naam multi-etnisch maar in de praktijk wordt de partij door Amharen gedomineerd. De partij, geleid door Goshu Wolde, is voornamelijk actief vanuit de VS doch zou ook in beperkte mate in de grote steden in Ethiopië vertegenwoordigd zijn. Medhin streeft naar een Ethiopië (federaal met inbegrip van Eritrea) met een vrije markteconomie en een meerpartijensysteem. In het partijprogramma wordt niet gerept over geweld als middel; voorzover bekend bestaat er geen militaire tak van deze partij. Niettemin wordt geweld ook niet expliciet uitgesloten.

Andere illegale oppositiebewegingen zijn: *Sidama Liberation Front*; *Coalition of Ethiopian Democratic Forces* (bestaande uit *All Ethiopia Socialist Movement (Meison)* en *Tigray Democratic People's Movement*); *Ethiopian Former Soldiers Union*; *Ethiopian Democratic Union*; *Mo-Ambessa*; *ODAA BULTUM*; *Ethiopian People's Patriotic Front*. Deze opsomming is niet uitputtend.

Vakbonden

Vakbondsactiviteiten zijn voor de meeste arbeiders toegestaan onder de grondwet en de *Labour Proclamation* van 1993. De wet sluit van dit recht echter een aantal beroepsgroepen uit, zoals ambtenaren, waaronder leraren, rechters, openbare aanklagers, medewerkers van politie, leger, banken, postkantoren en openbaar vervoer.⁷¹ Slechts ongeveer 300.000 arbeiders in Ethiopië zijn lid van een vakbond. Dit relatief lage aantal heeft naast de genoemde restricties te maken met

⁶⁹ De term 'bewegingen' wordt gehanteerd omdat het hun niet is toegestaan als 'partij' te functioneren en moet niet worden gelezen als waardeoordeel. Er zijn geen aanwijzingen dat het bewegingen om andere redenen dan de hier genoemde zou zijn verboden zich als partij te registreren.

⁷⁰ Voorheen werd dit aantal nog geschat op 3500. Men gaat ervan uit dat het aantal iets gedaald is.

⁷¹ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 6a

het feit dat de grote meerderheid van de werkende bevolking niet bestaat uit werknemers met een aanstelling maar werkzaam is in de informele sector.

In de praktijk bestaan er restricties op het werk van vakbonden die zich te kritisch opstellen tegenover de regering. Een voorbeeld hiervan is de *Ethiopian Teachers Association* (ETA), die vanaf 1993, vanwege haar kritische houding, hinder ondervond van de zijde van de regering. In augustus 1998 werd het hoofdkantoor van de ETA op last van de autoriteiten gesloten, werden ETA-leiders gedetineerd en werden de tegoeden van de vakbond overgeheveld naar een nieuwe, door de overheid opgerichte vakbond met dezelfde naam. Hoewel deze ETA-leiders na korte tijd op borgtocht werden vrijgelaten, is sindsdien ten aanzien van hen nog geen vonnis geweest. Het *Supreme Court* heeft inmiddels geoordeeld dat de 'oude' ETA een wettelijk toegestane organisatie is, op grond waarvan de organisatie nog altijd bestaat.

De voorzitter van de (oude) ETA, dr. Taye Wolde Semayat, werd op 14 mei 2002 vrijgelaten, nadat het beroep had geresulteerd in een wijziging van de aanklacht. De straf werd teruggebracht van de 15 jaar gevangenisstraf wegens verraad en betrokkenheid bij een gewapende oppositiegroepering (het *Ethiopian Patriotic Front*), waartoe hij aanvankelijk in juni 1999 was veroordeeld, naar 5 jaar. Volgens waarnemers hing de veroordeling destijds samen met dr. Taye's vakbondsactiviteiten. Begin december 2002 werd waarnemend algemeen secretaris van de ETA, Abate Angore, aangehouden voor ondervraging. Na voorgeleiding werd hij op borgtocht vrijgelaten. De aanklacht is onduidelijk, maar heeft waarschijnlijk te maken met de reactie die de ETA onder zijn verantwoordelijkheid gaf op de ongeregeldheden aan de universiteit van Addis Abeba in april 2001. Sindsdien moest hij zich reeds meerdere malen bij de autoriteiten melden.

Volgens de Confederatie van Ethiopische vakbonden (CETU) werden in de verslagperiode nog steeds personen gearresteerd en gedetineerd wegens het willen vormen van vakbonden. De meeste van deze arrestaties en detenties vonden plaats in Oromiya. In november 2002 stapten vier leden van het uitvoerende comité van de CETU op, omdat zij vonden dat het comité zich onvoldoende inzette voor de belangen van arbeiders, er sprake was van corruptie en er een splitsing was opgetreden in het leiderschap.⁷²

Maatschappelijke organisaties

Er zijn tekenen dat de regering meer openingen zoekt voor het debat met het maatschappelijk middenveld. Tijdens de voorbereidingen van het SDPRP (zie ook § 2.4 Sociaal-economische situatie) hebben intensieve consultaties plaatsgevonden

⁷²

US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 6a en Press Digest, *CETU on the verge of dissolution* vol. IX no. 45 (7 november 2002), p.4 en 13

met de bevolking op alle bestuurlijke niveaus. Ook is er een open discussie gevoerd gedurende drie weken met vertegenwoordigers van de universiteiten, waaraan premier Zenawi actief heeft deelgenomen. In december 2002 vonden twee (door radio en TV live uitgezonden) debatten plaats tussen de regering en een aantal vertegenwoordigers van de *civil society*, waaronder enkele oppositiepartijen, de private sector en de onafhankelijke media. Hierin zijn vele politieke en economische hangijzers aan de orde gesteld die tot dan toe niet zo openlijk bespreekbaar waren. Of de regering daadwerkelijk gaat reageren op de kritiekpunten die ter sprake zijn gebracht - zoals de kwestie van grondeigendom c.q. grondgebruik, de achterblijvende ontwikkeling van de industrie, de private sector, het bankwezen, goed bestuur - is de vraag. Maar er zijn aanwijzingen dat de regering voorzichtige stappen zet naar meer openheid en naar een meer democratische opstelling.

Sinds 1998-1999 is er een nieuwe ngo-wet in voorbereiding. Omdat dit proces erg traag op gang kwam, heeft een aantal ngo's - tot ongenoegen van de overheid - een eigen gedragscode opgesteld en aangenomen in maart 1999. Intussen is deze gedragscode 'geratificeerd' door een belangrijk deel van de ngo's.

Bij het opstellen van het ngo-wetsvoorstel waren de ngo's zelf tot voor kort niet betrokken. In de verslagperiode vond een bespreking plaats tussen ngo's en de minister van Justitie. Intussen is een wetsvoorstel gereed en wordt het bestudeerd door het ministerie van Justitie.

Enkele punten met betrekking tot de registratie van ngo's bleef ook in de verslagperiode onopgelost. Het werd de *Human Rights League* bijvoorbeeld nog steeds niet toegestaan zich als ngo te registreren, vanwege vermeende banden met het OLF. Het onderzoek naar deze banden is nog niet afgerond.⁷³

3.3.3 Vrijheid van godsdienst

De vrijheid van godsdienst wordt over het algemeen gerespecteerd. Van vervolging op religieuze gronden is geen sprake. Dit geldt ook ten aanzien van Jehovah's Getuigen, die vrijelijk hun overtuiging kunnen uitdragen, hoewel een al te sterke bekeringsdrift niet gewaardeerd wordt. Jehovah's Getuigen van Eritrese afkomst werden zelfs uitgezonderd van deportatie naar Eritrea vanwege een mogelijk risico op religieuze vervolging aldaar.⁷⁴

In de meeste delen van Ethiopië leven mensen met verschillende geloofsovertuiging doorgaans vreedzaam naast elkaar. Interreligieuze huwelijken en bekering worden over het algemeen getolereerd.

⁷³ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 4

⁷⁴ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 2c

3.3.4 Bewegingsvrijheid

De grondwet garandeert het recht op bewegingsvrijheid. In de praktijk kunnen Ethiopiërs doorgaans vrij reizen binnen Ethiopië.

Identiteitskaarten worden op aanvraag afgegeven door het lokale (*kebele*-)bestuur. Momenteel is er sprake van een overgangssituatie omdat de autoriteiten sinds het voorjaar van 2001 de registratie aan het standaardiseren zijn, en worden er nieuwe identiteitskaarten uitgegeven (tot dusverre alleen Addis Abeba). In de gestandaardiseerde registratie dient in plaats van registratie per individu het hoofd van het gezin (man of vrouw) zichzelf en de van hem/haar afhankelijke gezinsleden te registreren, inclusief een foto van alle te registreren personen. Overlegging van een geboortebewijs is hierbij geen voorwaarde. Afhankelijke gezinsleden kunnen eigen kinderen zijn, maar ook neven/nichten en anderen die bij de desbetreffende familie wonen. Bij twijfel over het door de aanvrager gestelde kunnen er getuigen gevraagd worden. Nadat er opnieuw geregistreerd is, dienen de oude identiteitskaarten ingeleverd te worden alvorens nieuwe afgegeven worden. In principe wordt uitsluitend aan personen van 18 jaar en ouder een identiteitskaart uitgereikt na registratie, maar op verzoek kan ook aan minderjarigen een kaart uitgereikt worden.

Het bezit van een identiteitskaart is onder andere voorwaarde om deel te kunnen nemen aan kebele-bijeenkomsten en verkiezingen, om een huis te kunnen huren dat in eigendom is van de kebele, om kinderen te kunnen inschrijven op een overheidsschool, om een arbeidscontract te kunnen aangaan en om toegang te krijgen tot vormen van dienstverlening door de overheid, zoals kortingen op ziektekosten.

Paspoorten worden centraal afgegeven door de immigratie-autoriteiten in Addis Abeba. Een paspoort kan verkregen worden op grond van de door de kebele afgegeven identiteitskaart. Jongeren onder de 18 jaar kunnen via hun ouders een paspoort aanvragen. Eén van de ouders moet voor deze gelegenheid een identiteitskaart overleggen plus een geboortebewijs van het kind. Een geboortebewijs wordt verkregen via het ziekenhuis als het kind daar geboren is, via de kerk (doopregister) of via de kebele. Via de kebele is de procedure als volgt. Er wordt een afspraak gemaakt met het kebeletribunaal, dat doorgaans tweemaal per week zitting houdt. Tijdens die afspraak dient een van de ouders met zijn/haar identiteitskaart te komen (om aan te tonen dat desbetreffend gezin in deze specifieke kebele woont), met het desbetreffend kind en met drie getuigen die de gezinsrelatie bevestigen. Het gemeentehuis geeft op basis hiervan een officieel geboortebewijs af waarmee een paspoort gehaald kan worden.

Identiteitskaarten worden uitgegeven via de kebele-kantoren. De registratie daarvoor is niet centraal en niet gecomputeriseerd. Paspoortafgifte wordt wel centraal geregistreerd.

Om Ethiopië te kunnen verlaten is behalve een paspoort ook een uitreisvisum vereist. Dit visum is erop gericht personen die het land willen ontvluchten na een criminele daad, of zonder het (terug)betalen van schulden of belastingen tegen te houden. Doorgaans worden paspoort en uitreisvisum zonder problemen afgegeven. Dit geldt in de regel ook voor leden van de legale oppositie. Eritreërs/Ethiopiërs van Eritrese afkomst krijgen over het algemeen ook zonder problemen een uitreisvisum, maar vaak mogen zij vervolgens niet terugkeren naar Ethiopië (zie ook § 3.4.3 In Ethiopië woonachtige personen van Eritrese afkomst).⁷⁵

Er bestaat een aantal directe luchtverbindingen met Europa, te weten naar Rome, Kopenhagen, Frankfurt, Londen en Amsterdam. De beveiliging van de luchthaven van Addis Abeba is grondig. Illegale uitreis via deze route is derhalve onwaarschijnlijk. Er bestaat een opsporingslijst die bij uitreis geraadpleegd wordt. Er zijn geen aanwijzingen dat teruggekeerde asielzoekers problemen van de zijde van de autoriteiten ondervinden, enkel omdat zij in het buitenland asiel hebben aangevraagd.

3.3.5 **Rechtsgang**

De grondwet garandeert de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. Verdachten hebben verder recht op een openbare rechtzaak binnen een redelijke periode na arrestatie en op juridische bijstand van hun eigen keuze.⁷⁶ In de praktijk is de rechterlijke macht de zwakste schakel in de *trias politica*, die wordt gedomineerd door de uitvoerende macht, in het bijzonder de minister-president. De capaciteit van de rechterlijke macht laat in kwalitatief en kwantitatief opzicht nog steeds te wensen over. Duizenden gedetineerden zijn in voorarrest c.q. wachten nog op het begin van hun proces⁷⁷, dikwijls in slechte omstandigheden (zie ook § 3.3.6). De regering verricht inspanningen om wetten in overeenstemming te brengen met de grondwet en om de rechterlijke macht beter op te leiden. In de verslagperiode startte de overheid met steun van donoren het *Justice System Reform Programme*. Dit programma bestaat uit vier componenten: herziening van de wetten om hen in overeenstemming te brengen met de grondwet, herstructurering van de rechtspraak, versterking van ondersteunende diensten (zoals de politie, het openbaar ministerie en het gevangeniswezen) en

⁷⁵ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 2d

⁷⁶ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 1e

⁷⁷ Inclusief de verdachten van misdaden gepleegd door leden van het DERG-regime (zie 3.4.6) Het aantal zaken in behandeling van strafrechters was in april 2003 8.725, en het aantal zaken in behandeling van civiele rechters 4.965. Deze aantallen zijn aanzienlijk lager dan het totale aantal van 61.000 vermeld in het vorige algemene ambtsbericht.

juridische training. De salarissen in de rechtspraak zijn echter zo laag dat er slechts met moeite geschikte kandidaten gevonden kunnen worden.⁷⁸

Als gevolg van deze problemen was de uitvoering van de rechtspraak in de verslagperiode inconsistent. Aan de ene kant werden basisrechten geschonden - er was sprake van detentie zonder proces en van disproportioneel langdurige rechtzaken -, aan de andere kant waren er voorbeelden van onafhankelijke rechtspraak. Daarnaast komt het met name op het regionale niveau voor dat de uitvoerende macht uitspraken van de rechter niet (geheel) respecteert.

De rechters in de anti-corruptiezaken tegen dissidenten binnen het TPLF (zie § 2.1.2 Geschiedenis) lijken onafhankelijk te opereren. In de verslagperiode werden de oppositieleiden die in de aanloop van de verkiezingen van december 2001 in SNNPR gearresteerd waren, vrijgelaten. Dit gebeurde echter zonder proces, en dus zonder vrijspraak.

Culturele omstandigheden en gebrek aan middelen beperken de toegang van vrouwen tot het rechtssysteem. De overheid besteedt veel aandacht aan verkrachtingen, maar er zijn geen cijfers voorhanden die kunnen aantonen of deze aandacht heeft geleid tot minder verkrachtingen of meer veroordelingen.

3.3.6 Arrestaties en detenties

De grondwet en het wetboek van strafrecht verbieden willekeurige arrestatie en detentie. Dit wordt in de praktijk echter niet altijd gerespecteerd. Het komt voor dat (vermeende) opposanten worden vastgehouden zonder juridische grondslag, niet binnen de vereiste 48 uur in staat van beschuldiging worden gesteld, of op borgtocht worden vrijgelaten en niet meer worden opgeroepen door de rechtbank. Op basis van de grondwet hebben arrestanten het recht om op borgtocht te worden vrijgelaten. Borgtocht is echter niet mogelijk bij aanklachten van moord, hoogverraad en corruptie.⁷⁹

Personen in de categorieën politieke activisten, journalisten en vakbondsleiders worden, al dan niet om politieke redenen, geregeld van commune delicten beschuldigd en formeel in staat van beschuldiging gesteld. Daarnaast worden zeker enkele duizenden, niet of nauwelijks met naam bekende, mensen om 'veiligheidsredenen' vastgehouden, vooral in de regio's Oromiya en Somali; dit is veelal op basis van vermeende betrokkenheid bij OLF, ONLF of *Al Ittihad* (zie ook 3.3.2).⁸⁰ In de verslagperiode werden in Addis Abeba in de avonduren wegblokkades opgezet in het kader van de terrorismebestrijding. Specifiek zou

⁷⁸ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 1e

⁷⁹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 1d

⁸⁰ Idem

naar twee personen van *AL Ittihad al Islamia* gezocht worden. Vertrouwelijke bronnen hebben aangegeven dat er vooralsnog één persoon is aangehouden tijdens dergelijke acties.

Situatie in gevangenissen

De situatie in gevangenissen in Ethiopië is gebrekkig, met name overbevolking is een probleem. Het voedsel in de gevangenis is ontoereikend. Veel gevangenen zijn afhankelijk van voedsel dat hen door familie en vrienden gebracht wordt. De omstandigheden in de gevangenissen worden wel in lijn geacht met de algemene leefomstandigheden in Ethiopië.

Vrouwen en mannen worden apart ondergebracht in de gevangenissen. Jongeren worden soms wel ondergebracht bij de volwassenen.⁸¹

Het Internationale Rode Kruis (ICRC) heeft toegang tot de meeste plaatsen van detentie. Naast de gewone gevangenissen kreeg ICRC in de verslagperiode toestemming van de regering om een bezoek te brengen aan militaire kampen waar vermeende OLF-leden worden vastgehouden. Ook had het Rode Kruis toegang tot Eritrese krijgsgevangenen. Toestemming voor dergelijke bezoeken is in toenemende mate de verantwoordelijkheid van de regio's, waardoor dit van regio tot regio kan verschillen. Diplomaten kregen geen toegang tot deze plaatsen.⁸²

3.3.7 Mishandeling en foltering

In artikel 18 van de grondwet staat dat iedereen recht heeft op bescherming tegen 'wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing'. Artikel 19 stelt dat 'arrestanten niet gedwongen zullen worden een bekentenis af te leggen, of andere verklaringen die in de rechtbank tegen hen kunnen worden gebruikt. Bewijs verkregen onder dwang is niet ontvankelijk'. Deze waarborgen worden echter zelden toegepast.

Mishandeling en foltering komen in Ethiopië vooral voor in de eerste weken na de arrestatie. Zij komen daarmee eerder voor in politiebureaus, huizen van bewaring en militaire kazernes dan in federale gevangenissen. De meest voorkomende vormen van foltering zijn slaan met stokken of elektriciteitsdraden, verkrachting, vastketening, onderdompeling in water, gedwongen kruipen over ruw terrein, eenzame opsluiting in het donker, verbranding, blootstelling aan extreem lawaai en het uittrekken van vingernagels.

Het doel van marteling is over het algemeen het verkrijgen van informatie en afschrikking. Marteling komt met name voor in gevallen van detentie voor

⁸¹ UK Home Office, *Ethiopia Assessment* (oktober 2002), § 5.43 en § 5.45, US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 1c

⁸² US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 1c

vermeende politieke activiteiten of daden van burgerlijke ongehoorzaamheid. Er is reden om aan te nemen dat personen bij wie sporen van marteling op het lichaam zichtbaar zijn, niet worden voorgeleid, maar na enige tijd worden vrijgelaten. Marteling en mishandeling komen vaker voor op het platteland dan in de stad, en in het algemeen worden zij vaker toegepast op personen die waarschijnlijk nooit met leden van de internationale gemeenschap in contact zullen komen. Mishandeling door de politie komt vaak voor in de aanloop naar bijeenkomsten van de politieke oppositie.

Incidenten waarbij massaal marteling werd toegepast waren de studentenopstanden in Oromiya in april 2002, de gebeurtenissen in Tepi en Awassa (zie voor beide incidenten ook § 2.2 Politieke ontwikkelingen), de detentie van Anuak die aangehouden waren na een bloedbad in het vluchtelingenkamp Fugnido in november 2002 (zie ook § 2.3 Veiligheidssituatie), en een demonstratie in december 2002 naar aanleiding van een geschil tussen de Lideta Maryam Orthodoxe kerk en het bisdom Addis Abeba over de aanstelling van een administrateur. Volgens de mensenrechtenorganisatie EHRCO werden hierbij geestelijken mishandeld en ongeveer 700 demonstranten gearresteerd en gemarteld. Velen werden langer dan de toegestane 48 uur in voorarrest gehouden.⁸³

3.3.8 Verdwijningen

Er waren enkele berichten van verdwijningen in de verslagperiode; deze leken niet politiek gemotiveerd. In bijna alle gevallen werden personen door politie of leger zonder arrestatiebevel meegenomen en voor periodes van weken tot maanden op onbekende plaatsen vastgehouden.⁸⁴ Personen die onder het militair recht vallen, werden vastgehouden in militaire kampen, waarop weinig extern toezicht bestaat.

3.3.9 Buitengerechtelijke executies en moorden

In de verslagperiode werd melding gemaakt van grote aantallen buitengerechtelijke executies en moorden door politie en leger.⁸⁵ Volgens berichten waren sommige hiervan politieke moorden. In de meeste zaken werd geen onderzoek gepleegd. Waar wel onderzoek werd gepleegd werden de

⁸³ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 2c en IRIN, *Ethiopia: Clergymen, demonstrators reportedly beaten up by police* (23 januari 2003)

⁸⁴ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 1b

⁸⁵ Het US Department of State noemt aantallen van tussen de 1000 en 1500 buitengerechtelijke executies. Andere waarnemers vinden dit aantal erg hoog geschat.

resultaten niet bekend gemaakt, noch disciplinaire maatregelen getroffen tegen de verantwoordelijken.⁸⁶

Vooraf uit de regio's Oromiya en Somali kwamen veel, onbevestigde, berichten van doden, al dan niet als gevolg van moord of buitengerechtelijke executie. Deze berichten vielen vaak samen met legeracties tegen gewapende guerrilla's; dat bij dergelijke acties disproportioneel geweld (van beide zijden) werd gebruikt kan niet worden uitgesloten.⁸⁷

3.3.10 Doodstraf

De grondwet en het strafrecht maken de doodstraf mogelijk voor een aanzienlijk aantal misdrijven. Voorwaarde voor uitvoering van de doodstraf is een ratificatie van het vonnis door de president. Sinds de machtswisseling in 1991 is de doodstraf echter slechts eenmaal uitgevoerd. Dit betrof de moordenaar van een populaire generaal, in 1998. Er is een aantal personen veroordeeld tot de doodstraf - in de meeste gevallen in absentia. Onbekend is of de straf ten uitvoer zal worden gebracht. De doodstraf is opgelegd ofwel wegens commune delicten, ofwel wegens misdaden tegen de menselijkheid begaan tijdens het DERG-regime (thans twaalf personen, zie 3.4.6).

3.4 Positie van specifieke groepen

3.4.1 Vrouwen

Hoewel de gelijkheid van man en vrouw in de grondwet is verankerd, laat de positie van vrouwen in Ethiopië veel te wensen over. Vrouwen kunnen theoretisch hun recht halen bij de politie en/of de rechter, maar dit recht wordt in de praktijk begrensd door fysieke afstand en culturele beperkingen.

De achtergestelde status van vrouwen laat zich vooral merken in traditionele praktijken zoals vrouwenbesnijdenis (genitale verminking van vrouwen). Een georganiseerde vrouwenbeweging ontbreekt nagenoeg, op een enkele organisatie na, zoals de *Ethiopian Women's Lawyers Association* (EWLA).

Sinds 1993 bestaat er een genderbeleid van de overheid gericht op volledige economische, politieke en sociale participatie van vrouwen. Op ministerieel niveau werd een speciaal kantoor opgezet, geleid door een vrouwelijke minister, en ressorterend onder het *Prime Minister's Office*, met vertegenwoordigingen op de diverse niveaus in de regio's. Voorts zijn er vrouwenbureaus opgezet binnen de verschillende ministeries. Deze instituties zijn evenwel zeer zwak.

⁸⁶ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003)

⁸⁷ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003)

In 1997 werd een *National Programme of Action* aangenomen, dat tot doel heeft de toegang van vrouwen tot onderwijs, arbeid en medische zorg te verbeteren en om vrouwen voor te lichten over bepaalde schadelijke traditionele praktijken (waaronder de verschillende vormen van genitale verminking van vrouwen, ofwel FGM, gedwongen huwelijk door ontvoering, huwelijk op zeer jonge leeftijd, uvulectomy [wegnijden van een deel van de huid] en het trekken van melktanden). Dankzij dit programma zijn bepaalde schadelijke praktijken in omvang afgenomen.⁸⁸

Volgens het meest recente onderzoek naar genitale verminking van vrouwen, uitgevoerd in 2001/2002, heeft naar schatting tussen de 70 en 80% van alle vrouwen enigerlei vorm van besnijdenis ondergaan. Sinds een eerder onderzoek in 1997 bleek het aantal besnijdenissen met ongeveer 19% gedaald te zijn, en het soort besnijdenis vaak minder ingrijpend te zijn geworden.

In de jongste generaties komt genitale verminking van vrouwen beduidend minder voor. Vrouwenbesnijdenis komt voor in zowel de orthodox-christelijke als de moslimgemeenschap. De leeftijd waarop dit plaatsvindt, verschilt per etnische groep en voor de grotere groepen zelfs per plaats. Bij sommige is dat als baby (voor de achtste dag), bij andere enkele dagen voor of een dag na het huwelijk. Volgens een studie vindt besnijdenis in 52% van de gevallen plaats voor het eerste jaar en in 12% van de gevallen na het elfde levensjaar.⁸⁹

Hoewel in principe de moeder beslist of de dochter besneden wordt, is die keuzevrijheid relatief, gezien de aanzienlijke druk van de traditie die in de meeste milieus heerst. In het extreme geval kan men zich evenwel aan dreigende genitale verminking (van de dochter) onttrekken door zich elders in Ethiopië te vestigen, doch het zal per persoon verschillen of men elders ook een bestaan kan opbouwen. In de praktijk komt het slechts een enkele keer voor dat ouders hun dochter onttrekken aan genitale verminking.

Door de droogte verlaten veel mensen huis en haard op zoek naar voedsel of werk. Vrouwen en meisjes zijn extra kwetsbaar voor seksueel geweld in afwezigheid van bescherming door familieleden, en kunnen misbruikt worden in ruil voor steun.⁹⁰

De achterstand van vrouwen blijkt uit het feit dat Ethiopië op de 168ste plaats staat van de *Gender Development Index* (GDI) van UNDP. Slechts 7.7 % van de zetels in het Lager Huis wordt bezet door vrouwen en 8.3% in de Senaat. Op de ministeries is 22.2% van de medewerkers vrouw. De onderwijssituatie van vrouwen is slecht: van de vrouwen tussen 14 en 24 is ruim 48% analfabeet. De deelname van meisjes aan het primaire onderwijs is 30% tegenover 73% voor

⁸⁸ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003)

⁸⁹ Central Statistical Authority: *2000 Ethiopia Demographic and Health Survey* (mei 2001)

⁹⁰ IRIN, *Ethiopia: Drought exposing women to abuse, says UNICEF* (19 maart 2003)

jongens. Voor middelbaar onderwijs is dit slechts 12% tegenover 63% en voor tertiair onderwijs is de deelname nog lager.

De levensverwachting van vrouwen is 44.6 jaar (tegen 43.2 jaar voor mannen).

3.4.2 Minderjarigen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de mensenrechtensituatie voor minderjarigen in Ethiopië. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de objectieve zelfstandigheid en opvang van alleenstaande minderjarigen.

In § 2.3 Veiligheid wordt beschreven dat personen gearresteerd en gedetineerd kunnen worden op de (valse) verdenking lid of aanhanger van het OLF te zijn. In de verslagperiode betrof dit ook kinderen. Een 11-jarige jongen werd in de regio Oromiya een week gedetineerd omdat hij 'leve het OLF' op het schoolbord had geschreven. Met hem waren 25 andere kinderen in dezelfde leeftijd op verdenking van OLF-sympathieën gedetineerd. In totaal werden na de rellen in Oromiya in maart 2002 70 minderjarigen gevangengenomen. Onbekend is of en wanneer zij zijn vrijgelaten.

Ondanks de beperkte capaciteit van de overheid worden inspanningen verricht om zorg, waaronder onderwijs en medische zorg, aan kinderen te verschaffen, al dan niet in samenwerking met nationale en internationale ngo's. Er is evenwel nog een aantal problemen, zoals de gebrekkige handhaving van het verbod op allerlei schadelijke traditionele praktijken⁹¹; de zeer lage minimumleeftijd van strafrechtelijke aansprakelijkheid (9 jaar), terwijl 15-18 jarigen dezelfde aansprakelijkheid als volwassenen dragen (wel toepassing van lagere straffen); en het op grote schaal voorkomen van kinderarbeid (met inbegrip van kinderprostitutie). Daarnaast is er een groot aantal straatkinderen. Alleen al in Addis Abeba leven naar schatting tussen de 50.000 en 100.000 straatkinderen. Het totale aantal straatkinderen in Ethiopië wordt geschat op 150.000 tot 160.000. Straatkinderen zijn overigens niet noodzakelijkerwijs wezen, maar zij vormen wel een kwetsbare groep. In de zomer van 2002 werden grote groepen straatkinderen in Addis Abeba opgepakt en de stad uitgezet. Kinderprostitutie nam in de verslagperiode toe.⁹²

In de grondwet van Ethiopië staat het recht op onderwijs genoemd, maar er bestaat geen leerplichtwet omdat de regering niet in staat is te voorzien in de benodigde faciliteiten (er is een gebrek aan scholen en leraren). Het overheidsbeleid is erop

⁹¹ Zoals verschillende vormen van genitale verminking van vrouwen (FGM), gedwongen huwelijk door ontvoering, huwelijk op zeer jonge leeftijd, uvulectomy [wegnijden van een deel van de huid] en het trekken van melktanden.

⁹² US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 5

gericht onderwijs tot en met de achtste klas mogelijk te maken. Arbeid mag verricht worden vanaf de leeftijd van 18 jaar. Kinderarbeid komt veel voor, maar wordt niet als een goede zaak gezien.

Het is beleid dat personen van jonger dan 18 jaar niet in dienst kunnen treden van het leger. In de verslagperiode waren er geen berichten dat minderjarigen werden gerekruteerd. Wel werkten afwezigheid van geboortebewijzen en opleidingsmogelijkheden, evenals grote armoede in de hand dat minderjarigen pogingen deden de restricties te omzeilen.⁹³

3.4.3 In Ethiopië woonachtige personen van (gedeeltelijk) Eritrese afkomst⁹⁴

Na de afscheiding van Eritrea in 1993 richtten Ethiopië en Eritrea een *Joint Commission* op om afspraken te maken over de nationaliteitsbepaling van de burgers van beide landen. In de grondwet werd vervolgens vastgelegd dat iedereen van wie minstens één van de ouders Ethiopisch is in aanmerking komt voor de Ethiopische nationaliteit. Bijzonderheden gerelateerd aan nationaliteit worden door de nationaliteitswet van 1930 bepaald. Deze wet is echter sinds de onafhankelijkheid van Eritrea niet aangepast.

Over het algemeen kan gesteld worden dat er in de praktijk enkele globale lijnen en voorwaarden voor toekenning van de Ethiopische nationaliteit of een Ethiopische verblijfsvergunning te herkennen vallen. Deze worden echter niet geheel consequent toegepast.

De Ethiopische wet⁹⁵ laat dubbele nationaliteit niet toe. Toch werd deze in het geval van personen van mogelijk ook Eritrese nationaliteit wel jarenlang gedoogd. Zo zouden er mensen hebben gestemd in zowel het referendum voor de onafhankelijkheid van Eritrea in 1993 als in de Ethiopische verkiezingen van 1995.

Na het uitbreken van het conflict tussen beide landen in 1998 werden personen van Eritrese afkomst ineens geacht hun verblijfsrecht in Ethiopië en hun Ethiopische nationaliteit (indien zij die hadden) te hebben verloren. Tijdens de oorlog heeft Ethiopië op grote schaal personen van Eritrese afkomst geïnterneerd en gedeporteerd.⁹⁶ Hierover is in eerdere ambtsberichten gerapporteerd.⁹⁷ De

⁹³ Idem

⁹⁴ Met 'in Ethiopië woonachtige personen van (gedeeltelijk) Eritrese afkomst' wordt in dit bericht bedoeld: van Ethiopische dan wel van Eritrese nationaliteit, van Eritrese afkomst en (langdurig) verblijvend in Ethiopië. Juist over de nationaliteit bestaat vaak verschil van mening tussen de Ethiopische autoriteiten en de betrokkene. Men spreekt van Eritrese afkomst als een of beide ouders - of mogelijk zelfs een of meer grootouders - van Eritrese afkomst zijn, d.w.z. (oorspronkelijk) afkomstig uit een plaats op het grondgebied van het huidige land Eritrea.

⁹⁵ Artikel 11 van de nationaliteitswet van 22 juli 1930.

⁹⁶ Overigens deporteerde Eritrea ook Ethiopiërs naar Ethiopië.

⁹⁷ DPV/AM-659523 van 1 augustus 2000 en DPV/AM-737711 van 15 maart 2002

Ethiopische regering stelde dat alleen werd overgegaan tot deportatie van diegenen die zich voor het referendum over de onafhankelijkheid van Eritrea in 1993 hadden laten registreren en die daartoe van de Eritrese vertegenwoordiging in Ethiopië een Eritrese identiteitskaart hadden ontvangen, alsmede diegenen die na de onafhankelijkheid van Eritrea de nationaliteit van dat land verkregen hadden, en daarnaast een veiligheidsrisico opleverden voor Ethiopië. De zorgvuldigheid waarmee deze criteria werden toegepast liet lange tijd te wensen over, zodat ook personen van Eritrese afkomst die niet aan deze criteria voldeden werden gedeporteerd.

In het geval van gemengde (Ethiopisch/Eritrese) huwelijken zijn de Eritrese huwelijkspartners niet van deze maatregelen uitgezonderd (geweest). Wat betreft kinderen uit een gemengd huwelijk is het overigens zo dat een persoon die in Ethiopië geboren is en een Ethiopische vader of moeder heeft volgens de grondwet aanspraak kan maken op de Ethiopische nationaliteit. Indien echter de Eritrese ouder deelgenomen heeft aan het referendum over onafhankelijkheid voor Eritrea in 1993, wordt het kind door de Ethiopische autoriteiten geacht de Eritrese nationaliteit te bezitten. Bij het bereiken van de meerderjarigheid verliest een kind uit een gemengd huwelijk de aanspraak op de Ethiopische nationaliteit als definitief wordt gekozen voor de andere nationaliteit.

In 1999 moesten alle personen van Eritrese afkomst⁹⁸ zich melden bij de Ethiopische autoriteiten om in aanmerking te komen voor een verblijfsvergunning. In deze groep werd vanaf 2000 een klein aantal personen onderscheiden die misschien toch voor de Ethiopische nationaliteit in aanmerking zouden komen. Deze personen ontvingen een normale Ethiopische identiteitskaart (*white card*), afgegeven op het Woreda-niveau. Van deze mensen werd de nationaliteit nader onderzocht door het kebele kantoor, geassisteerd door de immigratie-autoriteiten. Alvorens de uiteindelijke beslissing werd genomen, werden de betrokkene en eventueel meegenomen getuigen gehoord.

De meeste nationaliteitsonderzoeken in Ethiopië zijn afgerond, maar er bestaat nog steeds een groep - aantallen zijn onbekend - die in het ongewisse verkeert. Deze groep betreft personen die zelf van mening zijn recht te hebben op de Ethiopische nationaliteit. Velen prefereren deze onduidelijke status in de hoop dat er betere tijden zullen aanbreken voor de verhoudingen tussen Ethiopië en Eritrea.

De rest van de groep van personen van Eritrese afkomst (verreweg de meerderheid van de gevallen), die niet in aanmerking kwam voor de Ethiopische nationaliteit, ontving een zogenaamde *yellow card* (in werkelijkheid overigens oranje), afgegeven door de *Immigration Office*. De geldigheidsduur van deze kaart dient jaarlijks verlengd te worden, wat geen noemenswaardige problemen lijkt op te leveren.

⁹⁸

Volgens de definitie genoemd in voetnoot 94

Er zijn gevallen bekend van in Ethiopië woonachtige personen van Eritrese afkomst die niet hebben meegedaan aan het referendum in 1993 en destijds ijverden voor de eenheid, aan wie de Ethiopische nationaliteit is verleend.

Momenteel verblijven tussen de 450.000 en 500.000 personen van Eritrese afkomst in Ethiopië. Personen van Eritrese afkomst die nog in Ethiopië verblijven, hebben te maken met discriminatie op de arbeidsmarkt. Om die reden kozen in de verslagperiode personen van Eritrese afkomst uit Ethiopië naar Eritrea terug te keren, maar in kleinere aantallen dan voorheen. Repatriëring vond plaats onder begeleiding van het ICRC. Omgekeerd werden ook in Eritrea woonachtige personen van Ethiopische afkomst naar Ethiopië gerepatrieerd.⁹⁹

De *Claims Commission* (zie ook § 2.1.2 Geschiedenis en § 2.2 Politieke ontwikkelingen) zal gestelde gevallen van ‘onterechte deportatie’ bestuderen, maar hiervan moet op korte termijn geen resultaat verwacht worden in die zin dat mensen hun Ethiopische nationaliteit zal worden ‘teruggegeven’ dan wel dat de gedeporteerde personen van Eritrese afkomst het recht krijgen terug te keren naar Ethiopië. Deze *Claims Commission* zal overigens ook aanspraken op (in beslag genomen en/of vernielde) bezittingen onderzoeken.

Vanaf 1999 dienden personen van Ethiopische afkomst in Eritrea een verblijfsvergunning te hebben. Normaal gesproken is de geldigheidsduur van deze vergunning (de zgn. *yellow card*) een jaar. Voor verlenging van de duur van de vergunning dient men een brief van de zoba (vergelijkbaar met de worda in Ethiopië) waar men woonachtig is te overleggen, alsmede een verklaring van de werkgever en een identiteitsbewijs en/of paspoort.¹⁰⁰

Zie verder het ambtsbericht Eritrea van maart 2003, DPV/AM-787689.

Terugkeer

Voor Ethiopiërs van Eritrese afkomst geldt dat terugkeer naar Ethiopië geweigerd kan worden, zeker indien gereisd wordt op een Ethiopisch paspoort van vóór september 1999. Hun paspoort zou bij aankomst geannuleerd kunnen worden, indien men van oordeel is dat zij door hun eigen toedoen de Ethiopische nationaliteit hebben verloren. Hen worden geen visa (of verblijfsvergunning) verleend, net zo min als aan Eritreërs die Ethiopië willen bezoeken. In geval van een verzoek tot terugkeer naar Ethiopië behoort de Ethiopische ambassade het

⁹⁹ UNSC, S/2002/1393 *Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea* (20 december 2002), p.5, UNSC, S/2003/257 *Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea* (6 maart 2003), p. 7, UNSC, S/2003/665 *Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea* (23 juni 2003), p. 6

¹⁰⁰ Indien men geen werkgever heeft, dan volstaat ook een brief van de persoon die voor betrokkene verantwoordelijk is. Indien men geen paspoort of identiteitskaart heeft, dan kan betrokkene zich wenden tot de *Eritrean Relief and Refugee Commission* (ERREC).

verzoek voor te leggen aan de immigratiedienst in Ethiopië. Allereerst zal de nationaliteit van betrokkene worden vastgesteld. Indien de Ethiopische autoriteiten tot de conclusie komen dat betrokkene niet de Ethiopische nationaliteit bezit, dan behoort hij hiervan schriftelijk op de hoogte te worden gesteld. Hij wordt dan doorverwezen naar de Eritrese ambassade voor een reisdocument. Overigens kunnen personen met de Eritrese nationaliteit die lange tijd in Ethiopië verbleven hebben wel een verblijfsvergunning in Ethiopië aanvragen. Of dergelijke aanvragen worden gehonoreerd is niet bekend.

Personen van Ethiopische afkomst maar met een andere nationaliteit kunnen zich in Ethiopië vestigen. Zij mogen wel aan het economische en sociale leven deelnemen, maar geen overheidsposities bekleden of in het leger dienen.

Voormalige bewoners van Ethiopië van Eritrese afkomst, afkomstig uit een derde land, zijn welkom in Eritrea, evenals de direct uit Ethiopië afkomstige gedeporteerden, mits zij de Eritrese nationaliteit kunnen aantonen. Indien zij die niet kunnen aantonen, zullen zij vanuit dat derde land een verblijfsvergunning als vreemdeling in Eritrea moeten aanvragen (zie ook het ambtsbericht Eritrea van maart 2003, DPV/AM-787689). Of dergelijke aanvragen worden gehonoreerd is niet bekend.

In het algemeen kan voorts worden gesteld dat indien een Ethiopisch paspoort na september 1999 is afgegeven, de houder ervan geen represailles op grond van (vermeende) Eritrese nationaliteit te vrezen heeft.

3.4.4 Etnische groepen en minderheden

Zoals hierboven beschreven, speelt de etnische factor nog immer een belangrijke rol in Ethiopië. Hoewel de bevolking bestaat uit meer dan 80 etnische groepen, wordt het politieke en culturele leven traditioneel gedomineerd door de Tigrayers en Amharen. De Oromo, die met 40% van de bevolking de grootste groep vormen, spelen traditioneel een minder prominente rol.¹⁰¹ Hoewel Tigrayers politiek en bestuur domineren, kan niet worden gesproken van stelselmatige levensbedreigende discriminatie van andere Ethiopische bevolkingsgroepen, inclusief de Oromo, enkel op deze grond.

‘Eritreër’ is geen etnische maar een geografische aanduiding, dat wil zeggen (oorspronkelijk) afkomstig uit het gebied van het huidige land Eritrea. Sinds de oorlog van 1998 is het, zoals hierboven beschreven, de aanduiding van een nationaliteit geworden. Zoals te lezen valt in het ambtsbericht Eritrea van 13 maart 2003, bestaat de Eritrese bevolking uit een aantal verschillende etnische groepen,

¹⁰¹

US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 5

waarvan de Tigrinya de belangrijkste is. Etnische Tigrayers wonen in beide landen.

Juist om recht te doen aan de etnische verschillen is de federatie grotendeels ingedeeld (c.q. zijn de regiogrenzen getrokken) langs etnische scheidslijnen. Het decentralisatiebeleid heeft ertoe geleid dat regio's bevoegd zijn om veel zaken zelf te regelen, zonder tussenkomst van de federale regering. Zo wordt in de regio Oromiya bijvoorbeeld in de taal van de Oromo onderwijs gegeven. Deze relatieve autonomie heeft evenwel weer geleid tot problemen met minderheden in regio's die door een bepaalde etnische groep gedomineerd worden. De problemen variëren van discriminatie in de werksfeer en ontslagen tot gewelddadigheden. Lokale conflicten tussen bevolkingsgroepen onderling leidden in de verslagperiode tot doden, gewonden en ontheemden (zie ook § 2.3 Veiligheidssituatie).

3.4.5 Dienstweigeraars en deserteurs

Ethiopië kent een beroepsleger en dienstweigering is derhalve niet aan de orde. Het leger is in toenemende mate representatief voor de etnische diversiteit van Ethiopië, met name op de lagere niveaus. Op officiersniveau lijkt er sprake te zijn van bevoordeling van Tigrayers (vgl. de leidende positie van de *Tigray People's Liberation Front* in de regeringspartij).¹⁰²

In 2000 werd begonnen met een grootscheepse demobilisatie van militairen (zie ook § 2.3 Veiligheidssituatie), deze is nu vrijwel afgerond. Recentelijk heeft wel nieuwe rekrutering plaatsgevonden, gericht op het werven van professionele militairen en het op peil houden van het leger bij natuurlijk verloop. In het algemeen maken de relatief gunstige soldij en de hoge werkloosheid dat er zich voldoende mensen voor het leger aanmelden.

In het wetboek van strafrecht staat op desertie ten tijde van de noodtoestand, van algehele mobilisatie of van oorlog vijf jaar tot de doodstraf. Op desertie in vredetijd staat maximaal vijf jaar gevangenisstraf. Aangenomen wordt dat sinds de sluiting van het vredesakkoord laatstgenoemde strafmaat van toepassing is. In de praktijk zijn er echter geen vonnissen bekend. Niet bekend is of dergelijke zaken überhaupt voor de (militaire) rechter komen; dit wordt binnen het leger gehouden.

3.4.6 Mensenrechtenschenders uit de tijd van de DERG

Volgens de *Special Prosecutor's Office* (SPO), de instantie die zich bezig houdt met vervolging van plegers van misdaden onder het Mengistu-regime (1977-

¹⁰²

US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 5

1991), zijn zeker 6.426¹⁰³ mensen aangeklaagd wegens hun rol in dit regime. Vervolging vindt plaats op grond van artikel 281 (genocide) en artikel 282 (oorlogsmisdaden) van het Ethiopische wetboek van strafrecht. Deze artikelen zijn van kracht sinds 1957 en golden dus ook tijdens de periode van de DERG. De zaken die door de SPO worden aangedragen, worden beoordeeld door een gespecialiseerde rechtbank, de *Sixth Criminal Bench* van het *Federal High Court*. Tegen uitspraken is beroep en cassatie mogelijk bij het *Supreme Court* respectievelijk het *Cassation Court*. Indien een verdachte schuldig wordt bevonden aan genocide of moord, kan de doodstraf worden opgelegd. Of de doodstraf ook ten uitvoer zal worden gelegd, is niet bekend. Tot dusver is het in elk geval nog niet tot tenuitvoerlegging gekomen (zie ook § 3.3.10 Doodstraf).

Met name hogere legerofficieren en ambtenaren zijn aangeklaagd. Van hen wordt ongeveer de helft vastgehouden, terwijl de andere helft op vrije voeten is in Ethiopië of in het buitenland, of niet meer leeft. In november 1999 werden de eerste vonnissen gewezen. In mei 2003 gaf de SPO aan dat 80% van de zaken is afgesloten. De straffen die tot op heden zijn opgelegd variëren van 10 tot 20 jaar gevangenisstraf. Naar verwachting krijgt de resterende 20% van de verdachten, een groep van ongeveer 350 personen, een zwaardere straf opgelegd dan 10 tot 20 jaar. Tot deze groep behoren ook de ongeveer 120 zaken tegen de beleidsmakers en de opdrachtgevers van misdaden tegen de menselijkheid onder het DERG-regime.

In oktober 2002 gaf het *Federal High Court* aan dat alle processen tegen verdachten van genocide en misdaden tegen de menselijkheid in september 2003 zouden worden afgerond. In de verslagperiode was sprake van een snellere afhandeling van rechtzaken dan in voorgaande jaren.¹⁰⁴

Volgens waarnemers vindt de vervolging van de DERG-verdachten plaats op rechtmatige gronden en is de procesgang voorzien van de nodige juridische waarborgen. Daar staat tegenover dat de duur van het voorarrest erg lang is, dat niet alle ten laste gelegde delicten even ernstig zijn en dat politieke (bij-)motieven niet kunnen worden uitgesloten.

¹⁰³ Dit aantal werd op 30 april 2002 door SPO gerapporteerd. Bron: US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 1e

¹⁰⁴ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 1e

3.4.7 Homoseksuelen

De wet¹⁰⁵ verbiedt homoseksuele handelingen tussen mannen onderling en vrouwen onderling. De straf op dergelijke handelingen is tien dagen tot drie jaar gevangenisstraf, deze straf kan verlengd worden tot vijf jaar of meer wanneer de overtreder de handelingen beroepsmatig verricht of een afhankelijkheidsrelatie gebruikt om iemand te dwingen tot homoseksuele handelingen. De maximumstraf van tien jaar kan worden opgelegd aan iemand die geweld of dwang heeft gebruikt om een ander tot homoseksuele handelingen over te halen, wanneer iemand dergelijke handelingen bij een ander verricht terwijl hij ervan op de hoogte is een geslachtsziekte te hebben, en wanneer de homoseksuele handelingen zijn verricht met personen onder de 15 jaar.¹⁰⁶

In de praktijk vindt slechts in gevallen dat er een aanklacht door een slachtoffer of een andere partij is ingediend tegen een persoon strafrechtelijke vervolging plaats. De aangeklaagde wordt ondervraagd en in geval er voorlopig bewijsmateriaal is wordt de persoon in kwestie overgedragen aan de openbaar aanklager voor verdere actie in overeenstemming met de wet. Afhankelijk van het sociale circuit waarin een homoseksueel geaard persoon zich begeeft, kan er mogelijk sprake zijn van sociale isolatie. Openlijke manifestatie van homoseksualiteit wordt in het algemeen vermeden en in de meest gunstige situatie getolereerd.

¹⁰⁵ De Penal Code daterend uit 1957 is nog steeds van kracht; de op homoseksualiteit betrekking hebbende artikelen zijn 600 'Unnatural Carnal offences' en 601 'Aggravation to the offence'.

¹⁰⁶ www.mask.org.za/SECTIONS/AfricaPerCountry/ABC/ethiopia/ethiopia_index.html

4 Migratie

4.1 Migratiestromen

Als gevolg van het conflict met Eritrea zijn tot op heden nog ongeveer 75.000 personen binnenlands ontheemd. Zij verblijven overwegend langs de grens met Eritrea.¹⁰⁷ In de nabije toekomst zullen in het gebied langs de grens met Eritrea zeker enkele duizenden mensen verplaatst moeten worden vanwege het demarcatieproces.

Een groter aantal personen is ontheemd als gevolg van de aanhoudende droogte. De ergst getroffen gebieden zijn East en West Hararghe in Oromiya. Vanuit deze gebieden is een trek geweest naar het zuidwesten richting *Bale mountains*, waar de ontheemden probeerden te overleven op wilde bosvruchten etc. Deze groep werd in Bale aanvankelijk opgevangen in een voormalig militair kamp. Hervestiging heeft plaatsgevonden naar Oromiya (85.000 personen), Amhara (30.000 personen), Tigray (15.000 personen) en SNNPR (15.000 personen). De VN *Emergency Unit for Ethiopia* en Artsen Zonder Grenzen bekritiseerden het hervestigingsprogramma vanwege de slechte uitvoering.¹⁰⁸ In Amhara en Tigray deden zich bij de hervestiging de minste problemen voor. De hervestiging naar Oromiya leverde wel problemen op; zo was er gebrek aan basisvoorzieningen zoals voedsel en water.

In het algemeen worden migratie stromen, vooral als ze zich richting Addis Abeba begeven, door de autoriteiten ontmoedigd. In het recente verleden zijn groepen mensen dan ook teruggebracht naar hun oorspronkelijke woonplaats, met de toezegging van voedselhulp. In december 2002 weigerden ongeveer 300 slachtoffers van hongersnood in Oromiya vanuit Addis Abeba terug te keren naar hun regio; zij werden vervolgens door de politie verzameld en onder dwang naar hun dorpen getransporteerd.¹⁰⁹

Er was in de verslagperiode geen sprake van nieuwe grote groepen binnenkomende vluchtelingen. Er verblijven nog vluchtelingen uit Soedan en Somalië, die in eerdere perioden naar Ethiopië zijn gekomen. Somaliërs worden door de Ethiopische autoriteiten in de praktijk niet beschouwd als vreemdelingen of immigranten, en Somaliërs afkomstig uit het buurland Somalië hebben geen visum nodig om in Ethiopië te kunnen verblijven. De autoriteiten staan dergelijk

¹⁰⁷ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 2d

¹⁰⁸ IRIN, *Government defends resettlement scheme* (5 juni 2003)

¹⁰⁹ US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 1f

verblijf oogluikend toe. Dit wordt mede ingegeven mede door het feit dat de Ethiopische autoriteiten geen mechanisme in handen hebben om onderscheid aan te brengen tussen Somaliërs uit de Ethiopische regio Somali en Somaliërs afkomstig uit het buurland Somalië.

Opvang in de regio

De belangrijkste landen van opvang voor Ethiopiërs in de regio zijn Djibouti, Jemen en Kenia. Met geen van deze landen heeft Nederland een Terug- en Overname-overeenkomst gesloten. In 2002 vertrokken ruim 500 Ethiopiërs naar Kenia.¹¹⁰ De Keniaanse overheid voert een beleid dat inhoudt dat vluchtelingen voor het overgrote deel geplaatst worden in vluchtelingenkampen in het droge noorden van Kenia. De vluchtelingen mogen geen vee bezitten of landbouw bedrijven, worden beperkt in hun bewegingsvrijheid en mogen niet omgaan met met de lokale bevolking. De kampen worden voornamelijk beheerd door VN-organisaties. Dit beleid wordt momenteel heroverwogen door de Keniaanse autoriteiten.¹¹¹

4.2 Minderjarigen

In hoofdstuk 3 werd de mensenrechtensituatie voor minderjarigen beschreven. In deze paragraaf komen de objectieve zelfstandigheid en opvangmogelijkheden voor minderjarigen aan de orde.

Zelfstandigheid

Op grond van het burgerlijk recht wordt men op 18-jarige leeftijd meerderjarig. Volgens in 2000 aangenomen familiewetgeving kan men pas op het achttiende jaar in het huwelijk treden, waar dit voordien voor meisjes vanaf het vijftiende jaar mogelijk was. Ook stelt deze wet het burgerlijk recht boven het gewoonterecht, hetgeen de leeftijd van 18 jaar als leeftijd van meerderjarigheid bevestigt (conform gewoonterecht kan een vijftienjarige na familieberaad meerderjarig verklaard worden). Indien meerderjarig is men formeel volledig handelingsbekwaam. Een en ander laat onverlet dat op het platteland het gewoonterecht nog steeds een grote rol speelt; met name meisjes worden er op jonge leeftijd uitgehuwelijkt.

De minimumleeftijd voor betaald werk is 14 jaar. Minderjarigen in de leeftijd tussen 14 en 18 jaar mogen geen gevaarlijk werk doen en evenmin langer dan zeven uur per dag werken. Kinderarbeid komt veelvuldig voor in Ethiopië, maar wordt onwenselijk geacht.¹¹²

¹¹⁰ UNHCR, *Quarterly refugee trends January-September 2002* (24 december 2002), p. 5

¹¹¹ IRIN, *Kenya: Government reconsidering encampment policy for refugees* (4 februari 2003)

¹¹² US Department of State, *Country report on human rights practices for Ethiopia 2002* (31 maart 2003), § 6d

Opvang

Opvang van wezen vindt, evenals in andere delen van Afrika, doorgaans plaats door meer of minder verre familieleden. Dit laat onverlet dat er behoefte is aan alternatieve opvang als de familie - om uiteenlopende redenen - niet in staat blijkt deze rol te vervullen. Hoe vaak dit het geval is, is niet bekend. Er bestaan in Ethiopië overheids- en particuliere weeshuizen. De animo onder deze instellingen om teruggekeerde Ethiopische alleenstaande minderjarige asielzoekers uit Nederland op te nemen is niet groot, omdat men van mening is dat deze kinderen doorgaans tot een hogere sociaal-economische klasse behoren dan de doelgroep van de instelling. Een van deze instellingen heeft desgevraagd aangegeven onder bepaalde voorwaarden (financiële tegemoetkoming) bereid te zijn om Ethiopische afgewezen minderjarige asielzoekers uit Nederland op te vangen. De omstandigheden in deze instelling steken gunstig af bij wat in Ethiopië als gangbaar wordt beschouwd.

De omstandigheden in overheidsweeshuizen zijn over het algemeen gebrekkig: gebouwen in slechte staat, weinig ruimte, weinig personeel, verzorging van kinderen laat te wensen over. Tehuizen zijn dikwijls afhankelijk van giften voor kleding en medicijnen. De vraag hoe de omstandigheden in deze weeshuizen zich verhouden tot de gemiddelde omstandigheden van Ethiopische kinderen, kan niet in zijn algemeenheid worden beantwoord.

4.3 Activiteiten van internationale organisaties

Het Internationale Rode Kruis (ICRC) begeleidt de uitzetting naar Eritrea van Eritreërs en Ethiopiërs van Eritrese afkomst, inclusief krijgsgevangenen uit de oorlog van 1998-2000.

UNHCR biedt bescherming en ondersteuning aan vluchtelingen in Ethiopië. Daarnaast moedigt UNHCR terugkeer aan van ongeveer 20.000 Somalische vluchtelingen naar Noordwest-Somalië, en omgekeerd van Ethiopische vluchtelingen van Somalische etniciteit naar Ethiopië.¹¹³

4.4 Beleid andere Europese landen

Geen van de ons omringende landen sluit gedwongen terugkeer van uitgeprocedeerde Ethiopische asielzoekers in principe uit. In de praktijk echter is het aantal repatrianten over het algemeen laag, hetgeen onder meer verband houdt met het feit dat Ethiopië - in strijd met internationale verplichtingen - onvoldoende meewerkt aan verstrekking van vervangende reisdocumenten aan de eigen onderdanen, tenzij de betrokkene verklaart vrijwillig terug te keren. Hieronder volgt een overzicht van het beleid (voorzover bekend dan wel specifiek aanwezig)

¹¹³

UNHCR, *Global Appeal 2003* (1 december 2002), pp. 102-105

ten aanzien van toelating en terugkeer van Ethiopische asielzoekers in een aantal ons omringende landen.

Verenigd Koninkrijk

Het VK bekijkt asielverzoeken van personen uit Ethiopië op individuele basis. Er zijn geen speciale groepen benoemd die een uitzonderingspositie hebben, ook personen van Eritrese afkomst niet. Terugkeer naar Ethiopië wordt in principe veilig geacht, maar omdat er geen terugkeervereenkomst met Ethiopië is, keren slechts 5 tot 10 personen per jaar terug.

Duitsland

In Duitsland worden geen categorieën asielzoekers uit Ethiopië onderscheiden die bescherming verdienen; op alle asielverzoeken wordt op individuele gronden beschikt. Duitsland merkt ook geen categorieën asielzoekers uit Ethiopië aan die subsidiaire bescherming verdienen. In 2002 werd in 33 van de 519 asielaanvragen waarin een beslissing werd genomen een status verleend. Ten aanzien van 86 uitgeprocedeerde asielzoekers uit Ethiopië werden uitzettingsbelemmeringen vastgesteld. 6 uitgeprocedeerde Ethiopische asielzoekers werden gedwongen uitgezet.

Zwitserland

Alle aanvragen van Ethiopische asielzoekers worden individueel behandeld, ook subsidiaire bescherming wordt op individuele gronden toegekend. Uitzetting naar Ethiopië van uitgeprocedeerde asielzoekers wordt door de Zwitserse autoriteiten redelijk (*zumutbar*) geacht. Wel vindt terugkeer naar Ethiopië alleen op vrijwillige basis plaats; in geval van gedwongen terugkeer verstrekt de Ethiopische overheid niet de benodigde documenten.

Denemarken

Ook Denemarken kent geen categoriaal beleid; alle aanvragen worden individueel behandeld. Uitzetting naar Ethiopië is problematisch gezien het gebrek aan medewerking van de Ethiopische autoriteiten.

België

Het aantal Ethiopische asielzoekers in België is zodanig klein dat geen bijzonder beleid wordt gevoerd. Men baseert beslissingen in individuele zaken voornamelijk op informatie van het *US State Department*. Om technische redenen werden geen Ethiopische asielzoekers uitgezet.

5 Samenvatting

In april 2002 deed de in het kader van het vredesakkoord van Algiers opgerichte Grenscommissie uitspraak over de loop van de grens tussen Ethiopië en Eritrea. Ethiopië heeft de Commissie gevraagd de coördinaten niet vast te leggen voordat ze ter plaatse geverifieerd zijn. Omdat echter de uitspraak van de Grenscommissie conform de vredesovereenkomst van Algiers 'definitief en bindend' is, zijn de verzoeken van Ethiopische zijde niet gehonoreerd. Hoewel de relatie tussen Ethiopië en Eritrea, mede door het meningsverschil over de uitspraak van de Commissie, uiterst gespannen is, wordt niet voorzien dat één van beide landen opnieuw naar de wapens zal grijpen.

In de verslagperiode nam het aantal lokale conflicten tussen bevolkingsgroepen in verschillende regio's van Ethiopië toe. Voor een groot deel worden de conflicten veroorzaakt door competitie tussen de verschillende groepen over de toegang tot en controle over de schaarse natuurlijke bestaansmiddelen zoals water en grond. In de verslagperiode was sprake van grote droogte in Ethiopië. De humanitaire situatie is één van de ergste humanitaire crises sinds de jaren negentig en zal zeker tot eind 2003 voelbaar zijn. Gebrek aan water en voedsel heeft de veiligheidssituatie doen verslechteren.

De mogelijkheid om zich aan geweld tussen bevolkingsgroepen te onttrekken zijn beperkt, daar de droogte in geheel Ethiopië een probleem is, en er dus op elke plaats waar bevolkingsgroepen zich hervestigen een nieuwe strijd zal ontstaan om de beschikbare bronnen.

In de praktijk is de rechterlijke macht zwak; de capaciteit laat in kwalitatief en kwantitatief opzicht nog steeds te wensen over. Als gevolg van deze problemen was de uitvoering van de rechtspraak in de verslagperiode inconsistent. De regering verrichtte in de verslagperiode duidelijke inspanningen om wetten in overeenstemming te brengen met de grondwet en om rechterlijk personeel beter op te leiden.

De oppositie in Ethiopië is nog steeds erg zwak te noemen. Op het regionale en lokale niveau is er vrijwel geen sprake van oppositie. De illegale, gewapende, oppositie is nog steeds actief. Zo werden in de verslagperiode twee bomaanslagen gepleegd door het OLF.

De positie van journalisten in Ethiopië is nog steeds precair. Er is een wantrouwen over een weer tussen de overheid en de staatsmedia enerzijds en de (niet altijd professionele) onafhankelijke media anderzijds. In de verslagperiode werd een nieuwe perswet aangekondigd, waarvan gevreesd wordt dat deze een achteruitgang zal betekenen ten opzichte van de huidige wet.

In de situatie voor academici vond in de verslagperiode geen verbetering plaats. De voorzitter van de *Ethiopian Teachers Association* werd weliswaar op 14 mei 2002 vrijgelaten, maar de aanklacht naar aanleiding van de studentenonlusten in april 2001 tegen dr. Nega en professor Woldemariam werd verzwaaard tot ‘oprichting van een illegale, ondergrondse partij met als doel een legale, wettig gekozen regering ten val te brengen.’

Indien een persoon van Eritrese afkomst na een langdurige afwezigheid uit Ethiopië wil terugkeren naar dat land, moet de Ethiopische ambassade het verzoek tot terugkeer voorleggen aan de immigratiedienst in Ethiopië. Blijkt de betrokken persoon niet de Ethiopische nationaliteit te bezitten, dan behoort hij hiervan schriftelijk op de hoogte te worden gesteld. Personen met de Eritrese nationaliteit die lange tijd in Ethiopië verbleven hebben, moeten officieel in de gelegenheid worden gesteld een verblijfsvergunning in Ethiopië aan te vragen.

6 Literatuurlijst

Boeken en rapporten

Africa South of the Sahara 2002 (2003)

Article 19, *The legal framework for freedom of expression in Ethiopia* (12 maart 2003)

Economist Intelligence Unit, *Country profile for Ethiopia* (Londen 2002)

Economist Intelligence Unit, *Country report for Ethiopia, Eritrea, Somalia, Djibouti* (tot en met maart 2003) driemaandelijkse uitgave

Ethiopian Human Rights Council (EHRCO), *People must live under conditions where they are free from fear and poverty* 60th special report (maart 2003)

Ethiopian Human Rights Council (EHRCO), *An urgent call for the immediate disclosure of the whereabouts [of] people who have been abducted and disappeared* (21 maart 2003)

Ethiopian Human Rights Council (EHRCO), *It would be better to remedy an abuse rather than making of attempts to cover a blunder with another blunder! Explanations given to the allegations made by a senior official of the ministry of Information against EHRCO over Radio Fana* (15 april 2003)

Human Rights Watch, *Lessons in repression: violations of academic freedom in Ethiopia* Vol. 15, No. 2 (januari 2003)

International Institute for Strategic Studies, *The military balance 2002-2003* (oktober 2002)

UK Home Office, *Country assessment Ethiopia* (oktober 2002)

UNHCR, *Global Appeal 2003* (1 december 2002), pp. 102-105

UNHCR, *Refugees and the Red Cross: an underdeveloped dimension of protection* (januari 2003)

UNSC, S/2002/1218 Letter from the Permanent Representative of Eritrea to the United Nations addressed to the President of the Security Council (31 oktober 2002)

UNSC, S/2002/1245 Eritrea-Ethiopia Boundary Commission report (14 november 2002)

UNSC, S/2002/1393 Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea (20 december 2002)

UNSC, S/2003/8 Letter from the Permanent Representative of Eritrea to the United Nations addressed to the President of the Security Council (6 januari 2003)

UNSC, S/2003/257 Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea (6 maart 2003)

UNSC, S/2003/305 Letter from the Permanent Representative of Eritrea to the United Nations addressed to the President of the Security Council (12 maart 2003)

UNSC, S/RES/1466 (14 maart 2003)

UNSC, S/2003/665 Progress report of the Secretary-General on Ethiopia and Eritrea (23 juni 2003)

UNSC, Statement made by the President of the Security Council (17 juli 2003)

US Department of State, Country report on human rights practices for Ethiopia 2002 (31 maart 2003)

Persberichten en krantenartikelen

Algemeen Nederlands Persbureau, Associated Press, BBC World Service, IRIN, Reuters, Reporters zonder Grenzen, Press Digest (knipselkrant van Ethiopische pers) vol. IX en X (2002 en 2003)

Websites

www.waltainfo.com

www.ethnologue.com

www.telecom.net.et/~undp-eue/ (Emergencies Unit Ethiopia van UNDP)

www.reliefweb.org

www.ecoi.net

www.oefre.unibe.ch/law/icl/et00000_indx.html (website met grondwetten)

www.mask.org.za/SECTIONS/AfricaPerCountry/ABC/ethiopia/ethiopia_index.html (website on gay and lesbian affairs in Africa)

www.cpj.org/attacks02/africa02/ethiopia.html (Attacks on the Press in 2002)

Bijlage 1

Bijlage 2

Bijlage 3